

ELS ALUMNES DELS CURSOS PER A NO CATALANOPARLANTS ADULTS

Estudi sobre les característiques i motivacions dels alumnes dels cursos per a estrangers, per a no catalanoparlants i de l'Escola Oficial d'Idiomes de Palma (Mallorca, maig-juny de 2006)*

Joan Melià i Llibertat Mestre**

Universitat de les Illes Balears

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Evolució de la població

Diversos estudiosos del fenomen situen l'inici de la indústria turística balear, tal com la coneixem avui, en l'any 1959, coincidint amb l'aprovació del Plan de Estabilización Económica del règim franquista, que suposà l'obertura a l'economia exterior (Amer 2006). De llavors ençà la societat de les Illes Balears ha experimentat profunds canvis en molts d'aspectes, entre els quals hem d'esmentar el de l'evolució demogràfica, un dels principals factors que ajuden a entendre la situació sociolingüística de les Illes Balears.

El fort increment de població durant aquests quasi cinquanta anys ha suposat doblar-la (dels 441.732 habitants de l'any 1960 s'ha passat als 1.001.062 del 2006). El principal factor de creixement ha estat l'aportació que hi ha fet la immigració, tant com a contingent de primera generació (actualment el 43,3% de la població és nascuda fora de les Illes Balears¹) com de segona (que ha de suposar necessàriament més del 6,3%²; la qual cosa, juntament amb la taxa de natali-

tat dels autòctons, mostra que, si no hagués estat per l'aportació de població forana, avui dia probablement la població de les Balears seria molt semblant o, fins i tot, inferior a la de fa cinquanta anys.

Durant els 23 anys que van de 1960 a 1983, quan s'aprova l'Estatut d'autonomia, la incorporació dels immigrants es produeix en un context legal que mantenia al marge de l'oficialitat la llengua catalana i, en canvi, feia oficial el castellà, la llengua de la gran majoria dels nouvinguts (l'any 1986, només un 3,5% de les persones que vivien a les Balears eren nascudes a l'estranger; el 4,4%, a Catalunya o al País Valencià; i el 20,8%, a la resta de l'Estat espanyol). A més, l'escola, els mitjans de comunicació i les representacions socials convergien amb l'oficialitat en la creació d'un context clarament contrari a la presència de la llengua catalana en el procés d'incorporació dels nouvinguts. Una prova n'és que l'any 1986 només al voltant del 10% dels qui sabien parlar en català l'havien adquirit com a L2 (UIB-CIM 1986:55).

Després de 1983 el català és reconegut com a oficial, tot i que al costat del castellà, que s'ha mantingut com a llengua dominant en els mitjans de comunicació, àmpliament present en el sistema escolar i en l'Administració, i encara prioritària en les representacions socials. Des de l'any 1986, en què s'aprovà la Llei de normalització lingüística (LNL), la població s'ha incrementat més del 44%, la qual cosa suposa un creixement tres vegades superior al de la mitjana estatal, de 14,6% (INE 2006).

L'increment de la població s'ha produït a tot el territori balear, encara que presenta variacions segons

xements, la qual cosa representa el 4,6% del total de la població. El 6,3%, a què al·ludim, segur que és per davall de l'aportació real. Hem de tenir en compte que tots els càlculs estan fets a la baixa (no es tenen en compte els fills d'immigrants nascuts abans del 1986 ni l'aportació que hi han fet els immigrants arribats a les IB després del 1986). (Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IBAE de 1988 i 2006.)

* Els autors volem fer constar que la iniciativa de fer aquesta recerca va ser de la Comissió Intercultural de l'Obra Cultural Balear, que va elaborar-ne el qüestionari, tot i que després no va poder dur a terme el treball de recerca i el va passar al nostre grup. També volem agrair la col·laboració d'Antoni Vera i Bàrbara Torres, gerent i tècnica del COFUC, respectivament, i de tots els professors dels cursos per haver-nos facilitat les informacions que els sol·licitàrem sobre els cursos i la recollida de les dades a les seves classes. Així mateix, agraïm els suggeriments que, després de la lectura d'un primer esborrany d'aquest text, ens varen fer Joan A. Villaverde i Natxo Sorolla. Els possibles mèrits són, per tant, de tots els qui hi han contribuït; les mancances i els defectes són responsabilitat dels autors. Aquest treball ha estat possible gràcies a l'ajut, en forma de beca concedida a Llibertat Mestre, de la xarxa CRUSCAT, que depèn de l'Institut d'Estudis Catalans.

** Amb la col·laboració de Bartomeu Font i Miquel Gomila

¹ Padró d'1 de gener de 2006 (INE).

² Si tenim en compte les 110.130 persones nascudes a les Illes Balears que l'any 2001 tenien menys de 15 anys (per tant, que havien nascut després del 1986), que representen el 13,1%, del total de la població, i agafant com a referència que l'any 1986 hi havia un 35,3% de la població que tenia entre 10 i 39 anys que havia nascut fora de les IB (i que durant aquests 15 anys deu haver tengut fills), podem atribuir-los un 35,3% dels naixements; per tant, suposen 38.876 nai-

els diversos indrets. Eivissa i Formentera, aquests darrers 20 anys, han crescut un 71,6% i un 59,7%, respectivament; Menorca i Mallorca, en canvi, només el 45,3% i el 41,2%. A més, dins de cada illa també hi ha importants diferències; destaquen els increments particulars d'alguns municipis de la badia de Palma, com Calvià (219%) o Lluçmajor (92,8%), o d'altres zones turístiques de Mallorca, com Alcúdia (139,7%), o d'Eivissa, com Sant Josep de sa Talaia (118,8%) (INE 2006).

Altra volta, com hem dit, aquesta crescuda de la població de les Balears està directament vinculada al moviment migratori; actualment el 42,5% dels habitants procedeixen de fora de les Illes Balears. De tota manera, des de l'interès lingüístic, en parlar d'immigració només ens hem de referir als qui procedeixen de fora de l'àrea lingüística catalana; per tant, si no

tenim en compte les persones que procedeixen de Catalunya o del País Valencià, aquest valor minva fins al 38,4%; així i tot, la xifra no perd el caràcter excepcional, com també passa a Catalunya (35,2%) i al País Valencià (32,7%) (INE 2006).

Així mateix, durant la darrera dècada s'ha produït un canvi important en la procedència de la població immigrada. De l'alta homogeneïtat que presentava els trenta anys anteriors, pel fet de procedir molt majoritàriament de l'Estat espanyol, s'ha passat a una situació en què, en alguns indrets, els immigrants estrangers superen els espanyols. L'any 1991 només un 4,4% de la població de les Balears era estrangera; l'any 2006 aquest percentatge s'ha quadruplicat (17,7%), la qual cosa significa que el 47% de la població balear nascuda fora de l'àrea lingüística catalana és estrangera.³

Taula 1. Població de les Illes Balears procedent de fora de l'àrea lingüística catalana (1986-2006)

<i>Any</i>	<i>1986</i>	<i>2006</i>	<i>Increment</i>
<i>De l'Estat espanyol</i>	20,7%	19,9%	-0,8
<i>Estrangera</i>	3,5%	17,7%	14,2
<i>Total</i>	24,2%	37,6%	13,4

També cal tenir en compte l'evolució de la població estrangera durant els darrers cinc anys. L'any 2000 (abans, per tant, de l'ampliació del 2004), la immigració procedent d'estats de la UE representava el 58,9% del total dels immigrants, mentre que la d'Amèrica del Sud significava només el 5,8%. Cinc anys després, l'any 2005, aquests valors han passat respectivament al 42,7% (tot i que ara a la UE hi ha més estats) i al 28,4%. La immigració del continent africà ha passat del 9,3% al 12,9%. És, per tant, evident la crescuda experimentada per població que, com la que procedeix de l'Estat espanyol, té el castellà com a oficial en el seu lloc d'origen (INE 2006).

1.2 Evolució dels coneixements lingüístics

Les primeres dades generals sobre coneixements lingüístics de què disposam són les obtingudes amb el Padró municipal d'habitants de 1986 (IBAE 1989). Les

més recents, les que procedeixen de l'enquesta feta per encàrrec del Govern balear a finals del 2003 (Villaverde 2005 i 2006), que alhora semblen oferir més garanties de fiabilitat que les que es van recollir en el Cens de 2001 (Melià 2005; Vila 2005).

Durant aquests quasi vint anys, els valors relatius declarats referits a les capacitats orals semblen mantenir-se estables, tot i l'alt creixement de població d'origen al·locton a què ens hem referit. En les dues dates es comprova que al voltant del 90% entén el català i un 70% diu que el sap parlar. Això suposa que l'any 1986 hi havia 477.047 persones de quinze o més anys que l'entenien i el 2003 eren 749.100; mentre que

l'any 1986 el sabien parlar 378.894, l'any 2003 eren 600.500.

El creixement en les capacitats escrites es manifesta no sols en els valors absoluts, sinó també en els relatius. Del 46% de l'any 1986 que deia que el sabien llegir s'ha passat al 61,4% l'any 2003; i del 17% que el sabia escriure al 47,9%. En valors absoluts suposa que de 238.459 persones de quinze o més anys que sabien llegir en català s'ha passat, l'any 2003, a 640.700 persones; i de 74.435 que hi sabien escriure a 377.200. La incidència de l'escolarització sobre aquestes capacitats és molt més evident que sobre les orals a causa que els valors del 1986 eren molt baixos per l'absència del català del sistema escolar fins molt pocs anys abans (el curs 1979-1980, va ser el primer en què, de manera oficial, es va incorporar el català com a assignatura als centres escolars de les Balears).

En aquest creixement, hi ha tengut una incidència clara l'adquisició de coneixements de català per part de persones que han nascut fora de l'àrea lingüística⁴. L'any 1986, 128.309 l'entenien; 48.541 el sabien parlar; 37.772 el sabien llegir, i 9.526 el sabien escriure. L'any 2003 aquests valors són, respectivament: 269.400, 134.300, 198.400 i 66.700.

A pesar de l'increment quantitatiu i el manteniment relatiu de les capacitats lingüístiques (avaluades de forma dicotòmica: "en sap" / "no en sap") de les persones que viuen a les Illes Balears que s'ha produït durant aquests darrers vint anys i d'una relativa expansió de la presència del català en els àmbits institucionals (mitjans de comunicació, Administració pública, escola...), la percepció sobre l'ús del català en les rela-

cions interpersonalment n'indica una clara reducció (Pons, 2005). La clau que ens permet entendre-ho la trobam en l'increment de les persones que, sense tenir-la com a L1, diuen que la saben parlar. L'any 1986 al voltant del 90% de les persones majors de 18 anys que vivien a Mallorca i sabien parlar en català tenien aquesta llengua com a primera llengua apresada (UIB-CIM 1986). L'any 2003, entre els majors de 15 anys, aquest valor és només del 57%; tot i que en nombres absoluts en els dos casos els valors són molt similars: 277.000 i 270.700⁵. Aquesta reducció relativa és causada sobretot per l'increment de persones, procedents de manera molt majoritària de la immigració, que saben català però no perquè la tinguin com a L1, sinó perquè l'han après com a L2, ja sigui a l'escola o a causa de la interacció social amb l'entorn. La transmissió del català com a L1 entre els autòctons es manté a un nivell elevat, a pesar que entre aquest sector hi ha població d'origen familiar immigrat, ja sigui per part dels dos progenitors o per part d'un; el català és L1 entre el 70,4% dels nascuts a l'àrea lingüística catalana (Villaverde 2005).

L'aprenentatge del català com a L2 pot presentar importants variacions pel que fa al grau de domini, des d'un nivell elevat fins a un nivell baix, la qual cosa incideix en el fet que la tria d'aquesta llengua en les comunicacions interpersonalment sigui més o menys freqüent. En el conjunt de la població, tot i que el 74,6% diu que saben parlar en català, només el 53% situa els seus coneixements per damunt del 8, en una escala del 0 al 10. Evidentment, la relació d'aquest valor amb la llengua familiar d'infantesa és prou forta.

Així, entre la població autòctona de progenitors al·lòctons, només un 36,5 % els hi classifica, per damunt del 8; en canvi, entre els autòctons de progenitors autòctons són el 87,5% que se situen per damunt d'aquest nivell; i entre els al·lòctons només és el 16,1% (Villaverde 2006).

D'altra banda, també cal tenir en compte que les característiques de l'interlocutor són determinants en el manteniment de la llengua per part dels competents

³ La proporció real d'estrangers residents deu ser clarament superior perquè, a les dades oficials, només hi consta la població empadronada. A més cal tenir en compte que el contingent de turistes anual supera els onze milions, la qual cosa també condiciona l'entorn.

⁴ En aquest cas no podem calcular les dades del 1986 excloent els nascuts a Catalunya o al País Valencià; en canvi, sí que estan exclosos de les dades del 2003. Per tant, la diferència entre els valors de 1986 i 2003 encara serien majors, tenint en compte que entre les persones nascudes al País Valencià i a Catalunya els coneixements de català estan més estesos que entre les persones nascudes fora dels territoris de parla catalana. L'any 1986, per exemple, els residents a les Balears nascuts a Catalunya que sabien parlar en català suposaven el 75,9% i els nascuts al País Valencià el 51,0%, mentre que els que havien nascut a la resta de l'Estat, el 19,5% i els que havien nascut a l'estranger, el 29,5% (IBAE 1989).

⁵ Valors aproximats obtinguts per elaboració pròpia a partir de les dades d'UIB-CIM 1986, IBAE 1989 i Villaverde 2005.

en català. La tendència universal dels participants en una conversa a usar la mateixa llengua, actua en el nostre cas (i en tot l'àmbit lingüístic català) en contra del manteniment del català. En diverses enquestes es mostra la facilitat amb què abandonen –innecessàriament des del punt de vista comunicatiu– el català els qui el saben parlar, encara que sigui com a L1 (L1cat), quan es troben amb persones que identifiquen –amb certesa o suposadament– com a no pertanyents al grup L1cat. L'any 1991, entre els estudiants de batxillerat de Mallorca, la proporció dels L1cat que deien passar al castellà en diverses situacions que tenien en comú que l'interlocutor era un L1cast que entenia el català se situa entre el 52,4% i el 82,9% (Melià 1997). En canvi, en les mateixes situacions, només entre el 16,7% i el 45,3% dels L1cast que sabien català declaraven que hi parlaven amb interlocutors L1cat. Quan la interpel·lació era amb un desconegut, els qui eren L1cat deien adreçar-s'hi en català entre el 38,2% i el 79,3%, segons el rol professional de l'interlocutor (Melià 1997).

L'enquesta del 2003 mostra que aquest comportament es manté. El 68% dels L1cat parla en castellà⁶ amb les amistats castellanoparlants; en canvi, només el 39% dels L1cast que saben parlar en català diuen parlar-hi amb les seves amistats catalanoparlants. Pel que fa als usos amb desconeguts, també hi ha una tendència molt elevada a usar el castellà, el 64% dels L1cat s'hi adrecen en català i el 83% dels L1cast que saben català s'hi adrecen en castellà (Villaverde 2005).

Amb aquestes dades es pot intuir les poques oportunitats que tenen les persones al·lòctones de participar en situacions d'interpel·lació directa en què el seu interlocutor els parli en català, sobretot si el té identificat com a al·lòcton o, pel seu aspecte extern, l'hi suposa. De fet, sembla que la garantia perquè un L1cat s'expressi en català amb l'interlocutor no és que aquest l'entengui, ni tan sols que sigui capaç de parlar-lo o fins i tot el parli, sinó que sigui percebut també com a L1cat o que el seu domini del català l'equipari amb un nadiu.

⁶ Hem juntat els valors de les respostes “només en català” o “més en català” i les respostes “només en castellà” o “més en castellà”.

Aquests comportaments incideixen directament sobre la percepció dels al·lòctons que no els serà necessari saber català i sobre les poques oportunitats d'estar-hi en contacte i, per tant, d'aprendre'l o, en cas que n'hagi après mitjançant cursos específics, de posar en pràctica els seus coneixements productius. Sovint, els qui n'han après expressen el seu desencís davant aquesta situació (vegeu els testimonis recollits a Lluç, núm. 840, juliol-agost 2004).

Tot i això, segons Villaverde (2005), l'opinió majoritària dels enquestats l'any 2003 és que les persones que acaben d'arribar a les Balears hauran d'entendre el català en el futur (un 87,9% hi està d'acord) i l'hauran de saber parlar (76,1%). Entre els autòctons aquests valors són lleugerament superiors (91,0% i 81,4%) i, encara que inferiors entre els immigrants, també són parers àmpliament majoritaris (83,1% i 68,1%).

Per tant, és clar el contrasentit que hi ha entre qui creuen que ha de ser la situació futura i el comportament comunicatiu habitual, que no ajuda a avançar en la direcció adequada. Així mateix, la funció de referència i d'incentiu positius de les institucions i els mitjans de comunicació sembla que és totalment necessària.

2. OBJECTIUS I METODOLOGIA

2.1. Objectius

L'objectiu primer d'aquest treball és molt simple: detectar quina motivació tenen els estrangers adults que s'inscriuen a cursos de català per a no catalanoparlants, tenint en compte que, com hem vist, a les Illes Balears l'entorn social, en general, no fa necessari aquest coneixement ni l'estimula, tant a l'àmbit laboral⁷ com al social en què es relacionen. Aquesta obser-

⁷ En una observació puntual de 140 ofertes de treball aparegudes a diversos diaris illencs o en les edicions insulars (*Diario de Ibiza* 9/11/06, *El Mundo* 17/11/06, *Menorca* 27/11/06, *Diario de Mallorca* 27/11/06, *Última Hora* 20/11/06), només 3 demanaven coneixements de català (2,1%); i, en canvi, a tots els diaris n'hi havia que demanaven coneixements d'alemany i d'anglès. En una altra observació, a un dominical de l'*Última Hora* (12/11/06), de 207 ofertes, n'hi ha 7 (3,4%) que demanen coneixements de català (4 com a requisit i 3 com a mèrit), incloses una oferta que demana “conocimientos a nivel de conversación de mallorquín” i una que requereix “imprescindible mallorquín”.

vació hauria de servir perquè els sectors socials que pretenen afavorir la integració lingüística dels novins tinguin uns coneixements sobre les motivacions que actuen en contextos en què les institucions renuncien a actuar-ne de motors.

Alhora, del treball, se'n poden extreure informacions sobre les característiques d'aquestes persones (procedència, edat, coneixements lingüístics en general...), que poden ser d'utilitat per a la planificació d'actuacions que tinguin la finalitat d'afavorir l'interès per la integració lingüística dels novins.

2.2. Instrument de mesura: enquesta escrita

L'instrument bàsic d'aquesta recerca ha estat una enquesta feta entre alumnes de cursos per a no catalanoparlants adults. Però, com a informacions complementàries, utilitzarem un informe elaborat per l'associació Mallorca sense fronteres entre els seus alumnes (ens hi referirem com a MSF) i algunes altres procedents d'entrevistes fetes per estudiants de Magisteri a immigrants de fora de l'àrea lingüística (TEM).

2.2.1. Elaboració del qüestionari

El qüestionari de l'enquesta va ser elaborat, en una primera fase, per la comissió d'immigració de l'Obra Cultural Balear (OCB), que s'havia proposat fer un estudi de característiques semblants durant el darrer trimestre de l'any 2005, però per circumstàncies diverses no el pogué dur a terme. Aleshores, des del GRE-SIB, que havíem participat en la preparació de l'enquesta, i gràcies al suport que rebérem de la Xarxa CRUSCAT, ens oferíem per aplicar-lo, encara que el treball de camp s'hagué d'ajornar als mesos de maig i juny de 2006. El qüestionari que s'utilitzà en el nostre estudi presenta algunes petites variacions amb relació al que elaborà l'OCB, d'una banda, per fer més comprensibles les preguntes i, de l'altra, perquè, com es veurà, es va haver d'adaptar a alumnes no catalanoparlants de diferents tipus de cursos, mentre que en la redacció de l'OCB només havia de ser per als que seguien cursos específics per a estrangers.

2.2.2. Característiques del qüestionari

El qüestionari conté 34 preguntes i s'estructura en sis apartats (veg. Annex I):

- 1) Dades generals de la persona enquestada: sexe, edat, origen, antiguitat a Mallorca, estudis i si tenen fills que estudien a les Balears.
- 2) Llengua i treball: activitat laboral i lloc de treball, coneixements lingüístics (llengua primera i coneixement d'altres llengües), usos lingüístics personals (a l'àmbit familiar i al laboral).
- 3) Motivacions per a l'aprenentatge del català: forma en què s'assabentaren de l'existència dels cursos, factors que els motiven a aprendre català, valoració del curs, dificultats a l'hora de posar en pràctica els coneixements adquirits, raons per les quals hi ha coneguts de característiques semblants a ells que no s'apunten als cursos.
- 4) Relacions socials: usos lingüístics en diverses situacions d'interpel·lació fora de la família i comportament dels interlocutors.
- 5) Ús de la llengua catalana: grau d'oportunitats de parlar la llengua catalana i d'exposició a mitjans de comunicació en català.
- 6) Percepcions sobre la llengua: propostes per a millorar el coneixement del català entre els novins.

Com que l'enquesta es feia la darrera o la penúltima setmana dels cursos, es va considerar que seria suficient redactar en català el qüestionari, tot i que els enquestadors havien d'aclarir els dubtes de comprensió que tinguessin els enquestats; el fet que els grups eren molt reduïts facilitava donar aquestes explicacions quan ho requerien⁸.

⁸ Una de les preguntes de l'apartat 5 no ha estat tinguda en compte perquè l'escala en què s'ha d'ubicar la valoració està estructurada en sentit contrari de la que la precedeix immediatament i, a partir de les respostes que van donar, es pot deduir fàcilment que molts d'ells no llegiren atentament l'enunciat i interpretaren l'escala en el mateix sentit que l'anterior.

2.3. Descripció de la població enquestada

2.3.1. L'oferta de formació a les Illes Balears

L'oferta de formació en llengua catalana per a no catalanoparlants adults a les Balears és, encara que no gaire extensa, prou variada si tenim en compte qui l'ofereix, els destinataris i el tipus de reconeixement acadèmic que suposa.

- a) Cursos de les Escoles Oficials d'Idiomes⁹.
- b) Cursos que ofereixen algunes administracions als seus empleats (ajuntaments, consells insulars, conselleries, administració perifèrica).
- c) Cursos de reciclatge per a docents que s'han incorporat recentment al sistema educatiu de les Illes Balears.
- d) Cursos que ofereix la Universitat de les Illes Balears (UIB) als diferents sectors de la comunitat universitària (personal docent, d'administració i serveis i alumnes procedents de fora de l'àmbit lingüístic català).
- e) Cursos d'organitzacions no governamentals als seus membres i a la població en general (col·legis professionals, sindicats, associacions d'immigrants i cases regionals).
- f) Cursos adreçats a tota la població organitzats per les institucions públiques.
- g) Cursos per a pares i mares d'origen immigrant.
- h) Formació mitjançant l'assistència regular a centres d'autoaprenentatge (4 a Mallorca, 1 a Menorca i 1 a Eivissa).

- i) Formació a distància.

2.3.2. Població estudiada

La pretensió de l'estudi no és abraçar el total d'aquesta oferta formativa, sinó que ens hem centrat en els alumnes de cursos per a no catalanoparlants que, durant el darrer trimestre del curs 2005-2006, assistien als cursos (1r i 2n) de l'Escola Oficial d'Idiomes de Palma (EOI), als Cursos per a estrangers, que oferia a Mallorca el Consorci per al Foment de l'Ús del Català (COFUC) i als Cursos per a no catalanoparlants, que, organitzats també pel COFUC, són oferts i finançats per l'Ajuntament de Palma.

La població enquestada és el total d'alumnes que, entre l'1 de maig i el 8 de juny de 2006 assistien als cursos acabats d'esmentar i eren a les classes el dia en què es passà l'enquesta al seu grup. En total han estat 192 alumnes, pertanyents a 30 grups. Als cursos per a estrangers hi assistien 38 alumnes, 48 a l'Escola Oficial d'Idiomes i 105 als cursos per a no catalanoparlants de l'Ajuntament de Palma. El nombre és relativament reduït (aproximadament un 36% dels alumnes inscrits) perquè, a final de curs, habitualment es produeix una davallada important de l'assistència.¹⁰ La majoria assisteixen a grups que corresponen a Palma.

Taula 2. Població enquestada		
Tipus de curs	Localitat	Alumnes enquestats
Cursos per a estrangers	Palma	19
Cursos per a estrangers	Sòller	9
Cursos per a estrangers	Campos	7
Cursos per a estrangers	Calvià	5
Cursos per a estrangers	Inca	4
Cursos per a estrangers	Sa Pobla	2
1r curs de l'EOI	Palma	27
2n curs de l'EOI	Palma	25
Cursos per a no catalanoparlants nivell A1	Palma	60
Cursos per a no catalanoparlants nivell A2	Palma	34

⁹ A les Illes Balears hi ha sis Escoles Oficials d'Idiomes, a Palma, Manacor, Inca, Calvià, Maó i Eivissa, i dues extensions d'aquestes dues darreres, a Ciutadella i a Formentera, respectivament. Però només les de Palma, Calvià, Maó i Eivissa fan cursos inicials de català.

¹⁰ Alguns cursos, els darrers dies de classe, només mantenien un 22% dels inscrits; de fet, la majoria havia reduït el nombre d'alumnes, com a mínim, a la meitat. Quan els cursos per a estrangers començaren, per exemple, tenien un total de 126 inscrits, i quan es passà l'enquesta se'n trobaren 46, la qual cosa indica que, en aquest cas, la davallada ha estat del 63,5%.

3. ELS ALUMNES: CARACTERÍSTIQUES PERSONALS

3.1. Origen

La majoria dels enquestats procedeixen de l'Estat

espanyol (57,8%), seguits pels de procedència hispanoamericana (27,1%), dels quals el 40,4% són argentins. A més distància hi ha els qui procedeixen de la Unió Europea (12%) o de la resta del món (3,1%).

Taula 3a. Origen dels enquestats

<i>Origen</i>	<i>Freqüència</i>	<i>Percentatge vàlid</i>
<i>Espanya</i>	111	57,8
<i>Hispanoamèrica</i>	52	27,1
<i>Unió Europea</i>	23	12,0
<i>Resta del món</i>	6	3,1
<i>Total</i>	192	100

Si aquests valors es comparen amb els valors que, segons el Padró Municipal d'Habitants (2005), tenen els diferents contingents d'immigrants, ens adonam

que l'assistència a aquests cursos està clarament esbiaixada a favor dels ciutadans de procedència hispanoamericana.

Taula 3b. Origen dels immigrants residents a les Illes Balears (%)

	<i>Estat espanyol</i>	<i>Hispanoamèrica</i>	<i>Unió Europea</i>	<i>Resta del món</i>
<i>Padró municipal</i>	58,2	12,7	10,8	18,3
<i>Enquesta</i>	57,8	27,1	12,0	3,1

Hi ha dues proporcions equilibrades (les de l'Estat espanyol i de la Unió Europea), mentre que la proporció d'hispanoamericans que assisteixen als cursos és el doble de la proporció que representen sobre el total de la població; en canvi el nombre de persones de la resta del món que hi assisteixen és molt reduït. Segons el padró municipal, el 70,9% dels immigrants procedeixen d'estats en què el castellà és oficial, per tant ja coneixien aquesta llengua en el lloc d'origen; en canvi en l'enquesta hi representen catorze punts més (84,9%). D'altra banda, els qui procedeixen de territoris on el castellà no és oficial (per tant, la majoria no el deuen saber) són el 29,2% del padró i només el 15,1% en l'enquesta.

El desequilibri, però, es produeix sobretot a causa de la poca presència d'alumnes procedents de la "resta del món". Aquesta reduïda participació en els cursos

de català que estudiam, pot deure's a diferents factors, entre els quals podem suposar que hi hem de comptar la major precarietat en la integració social i laboral d'aquests immigrants i també, potser, que els qui quan arriben a les Illes no saben castellà, o en tenen un baix nivell, donen prioritat a aquesta llengua i releguen a una segona posició l'aprenentatge del català (com veurem més endavant, tots els enquestats saben ja castellà).

Així i tot, també hem de tenir en compte que, possiblement, el fet que l'organització i gestió dels cursos es controli directament per les institucions faci desistir, per raons de desconfiança, aquest sector d'inscriure-s'hi. En aquest sentit, si observam l'informe sobre els assistents a les ofertes de formació de Mallorca sense fronteres (concretament al curs d'acolliment lingüístic), organització més orientada a l'acollida d'immigrants per raons laborals, les proporcions varien de

forma molt considerable, tot i que encara la participació d'aquest sector és inferior al percentatge que re-

presenta en el conjunt de la immigració.

Taula 3c. Origen dels alumnes (%)

	<i>Estat espanyol</i>	<i>Hispanoamèrica</i>	<i>Unió Europea</i>	<i>Resta del món</i>
<i>Enquestats</i>	57,8	27,1	12,0	3,1
<i>De Mallorca sense fronteres</i>	7,3	78,9	1,8	11,9

Entre els enquestats que procedeixen de l'Estat espanyol, la majoria són originaris dels territoris de llengua castellana (69,3%) i la resta, dels territoris que tenen una altra llengua pròpia.

Pot sorprendre que el 14,8% hagi nascut en territori català (12,5% a les IB, 2,3% al País Valencià) i necessiti anar a cursos per a no catalanoparlants. Les edats d'aquestes 13 persones van dels 24 als 43 anys, per tant, el total o una part de la seva escolarització es va produir en una etapa en què el català ja era matèria d'estudi obligatori. El de 43 anys l'any 1979 tenia 16 anys (per tant, és possible que no arribàs a tenir l'assignatura de català en el seu currículum); el més jove, el de 24 anys, quan va néixer ja feia tres anys que el català formava part com a assignatura del currículum escolar obligatori. Les principals motivacions que aquestes 13 persones diuen que tenen per fer el

curs són principalment per raons de feina o d'estudis (84,6%), per sentir-se integrats (53,9%), per tenir més cultura general (66,7%), per ajudar els fills en les tasques escolars (46,2%; però 100% dels qui tenen fills escolaritzats a les Balears).

L'origen repercuteix, naturalment, sobre la seva primera llengua. El 81,3% dels enquestats que responen aquesta pregunta tenen el castellà com a L1, a continuació hi ha els que hi tenen l'alemany (6,4%), els que hi tenen el gallec (2,7%) i cap altre grup no supera el 2%.¹¹

3.2. Zona de residència

La majoria d'aquests alumnes resideixen a la badia de Palma (162: 84,4%), que és on es concentra la major part de la població immigrada resident a Mallorca (66,6%; dades de 2005) i on hi ha més oferta de cursos.

Taula 3d. Lloc de residència

		<i>Freqüència</i>	<i>Percentatge vàlid</i>	<i>Percentatge acumulat</i>
<i>Badia de Palma</i>	<i>Calvià</i>	7	3,6	84,4
	<i>Palma</i>	152	79,2	
	<i>Llucmajor</i>	3	1,6	
<i>Resta de Mallorca</i>	<i>Campos</i>	7	3,6	15,6
	<i>Felanitx</i>	1	0,5	
	<i>Sóller</i>	9	4,7	

¹¹ Cal esmentar que dos enquestats declaren que la seva L1 és el "mallorquí"; sembla estrany, per tant, que assisteixin a un curs de català per a no catalanoparlants.

<i>Esporles</i>	2	1,0	
<i>Marratxí</i>	2	1,0	
<i>Santa Maria</i>	1	0,5	
<i>Consell</i>	1	0,5	
<i>Sa Pobla</i>	2	1,0	
<i>Selva</i>	1	0,5	
<i>Binissalem</i>	1	0,5	
<i>Inca</i>	3	1,6	
<i>Total</i>	192	100,0	100,0

3.3. Sexe

El 72,4% dels enquestats són dones. En aquest cas, el resultat és clarament significatiu, si tenim en compte que les proporcions d'homes i de dones d'origen immigrant són pràcticament idèntiques (50,8% i 49,2%, respectivament; dades de l'INE de 2006).

Taula 3e. Sexe		
	<i>Freqüència</i>	<i>Percentatge</i>
<i>Dona</i>	139	72,4
<i>Home</i>	53	27,6
<i>Total</i>	192	100,0

3.4. Edat

Els extrems de la franja d'edat dels alumnes enquestats se situen en els 15 i els 77 anys, abracen, per tant, 63 anys. Així i tot, en els 17 que hi ha entre els 26 i els 42 anys (un franja que representa el 27% de tot el ventall) hi ha el 60% dels qui hi assisteixen. La mitjana d'edat és de 37,2 anys. Tots els inscrits, excepte 1, tenen 18 o més anys. És lògic que sigui així perquè l'escolarització obligatòria fins als 16 assegura l'estudi del català a tots els menors d'aquesta edat.

L'edat varia segons la procedència; els de la Unió Europea tenen la mitjana d'edat superior (49,3) al

conjunt i els del grup "altres parts del món", inferior (27,7). Les causes que motiven la vinguda a Mallorca dels diferents col·lectius d'immigrants, deuen explicar aquestes diferències. Segons el sexe, les diferències d'edat són poc significatives, tot i que l'edat mitjana dels homes (39,4) és un poc superior a la de les dones (36,3).

Taula 3f. Mitjana d'edat segons sexes	
<i>Sexe</i>	<i>Mitjana</i>
<i>Dona</i>	36,3
<i>Home</i>	39,4
<i>Total</i>	37,2

3.5. Any d'arribada

Com ja hem vist abans, 10 dels enquestats (5,2%) han nascut a les Illes Balears. Encara que el temps de residència de la resta oscil·la entre els 38 anys i els pocs mesos, dues tercers parts hi ha arribat del 2000 ençà (la població d'origen immigrant que el 2005 residia a les Illes Balears era un 38,3% superior a la del 2000). D'altra banda, només 18 dels enquestats (10,2%) hi són des d'abans del 1983, l'any en què el

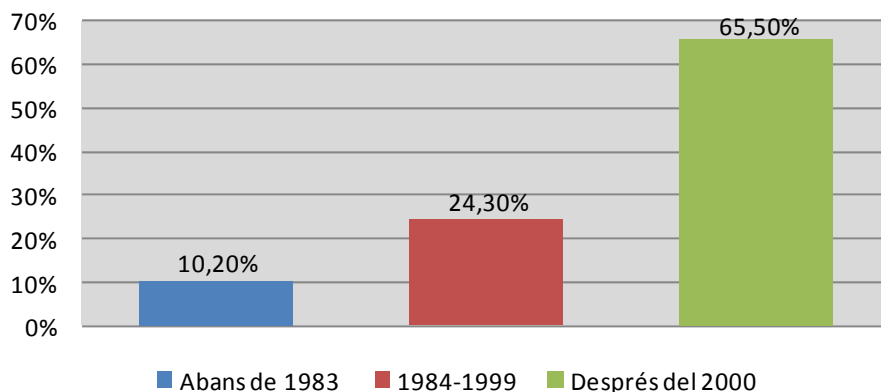
català recuperarà l'oficialitat amb l'aprovació de l'Estatut d'autonomia.

Per tant, com era d'esperar, la majoria d'assistents a aquests cursos són persones que duen molt poc

temps a Mallorca. Les possibilitats de ja haver-ne après, els qui hi tenien interès i van arribar abans, o la percepció adquirida al llarg dels anys de residència que aquest aprenentatge no és necessari, deuen explicar aquestes grans diferències.

Gràfic 1. Any d'arribada

Veg. Annex II Taula 1a

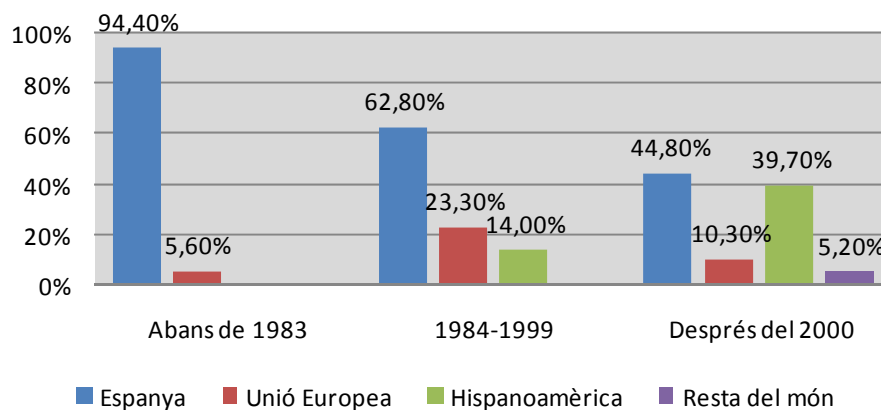
Tots els enquestats que arribaren a les Illes Balears el 1983 o abans procedeixen d'Espanya, excepte un, que és de França.

Els qui arribaren entre el 1984 i 1999 també són majoritàriament espanyols (62,8%). La resta procedeixen de la UE (23,3%) o d'Hispanoamèrica (14%).

En el grup dels enquestats que viuen a les Balears des del 2000 ençà, els hispanoamericans han passat a representar quasi el 40% (39,7%) i s'han col·locat en segona posició, només a 5 punts del grup d'espanyols (44,8%).

Gràfic 2. Origen territorial segons l'any d'arribada

Veg. Annex II Taula 1b

En tots els grups d'origen la majoria dels enquestats ha arribat després del 2000, encara que la proporció és més equilibrada entre els espanyols (54,2%) i els de la UE (52,2%), que entre els hispanoamericans i els de la 'resta del món', dels quals la gran majoria ha arribat després d'aquesta data (88,5% i 100%, respectivament). Veg. Annex II, Taula 1d.

3.6. Estudis

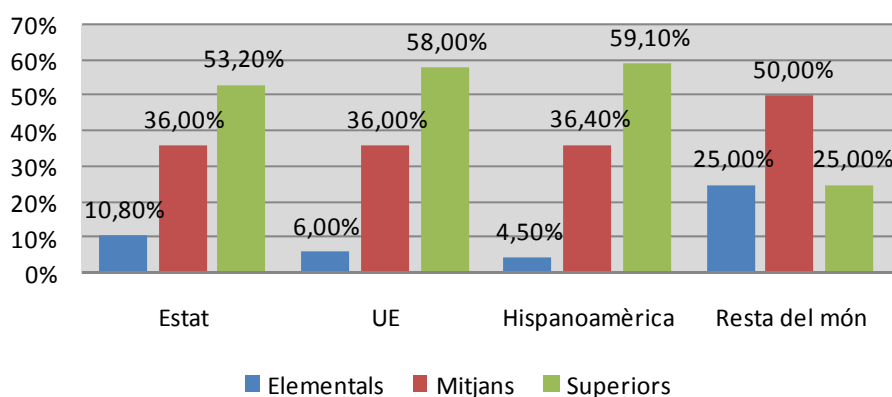
La majoria dels enquestats (54,5%) declara tenir estudis superiors¹²; sols un 9,1% en té només d'elementals. És clar, per tant, que als cursos de català que analitzam en aquest treball l'assistència és molt esbiaixada a favor de les persones que tenen més formació acadèmica. Si tenim en compte que només un 11% de les persones nascudes fora de les Illes Balears (a

l'estranger 13,9% i a una altra comunitat autònoma 10%) tenen estudis superiors, és evident que l'assistència als cursos de català és molt alta entre aquest sector.

Segons la procedència dels alumnes enquestats, aquests valors divergeixen poc. En tots els grups d'origen a què ens referim en aquest treball, són un poc més del 50% els qui tenen estudis superiors i els qui només en tenen d'elementals se situen per davall de l'11%, excepte entre els qui procedeixen de la "resta del món"; però les dimensions d'aquest grup no permet arribar a cap conclusió, només són sis individus (dels quals sols tenim la resposta de quatre a aquesta qüestió).

Gràfic 3. Estudis segons l'origen

Veg. Annex II Taula 1c

3.7. Fills escolaritzats

Una minoria d'enquestats té fills escolaritzats a les Balears (26,3%), tot i que entre els enquestats que tenen de 26 a 42 anys, representen el 60%. Les circumstàncies que envolten el fenomen de la immigra-

ció, sobretot durant els primer anys (cal recordar que dues tercers parts dels enquestats hi duen menys de 5 anys) deuen explicar la baixa proporció de fills en edat escolar que tenen a les Illes Balears.

¹² Segons dades extretes del cens de població de 2001 de l'IBAE.

Taula 3g. Enquestats amb fills escolaritzats a les Balears		
	<i>Freqüència</i>	<i>Percentatge</i>
<i>Sí</i>	50	26,3
<i>No</i>	140	73,7
<i>Total</i>	190	100,0

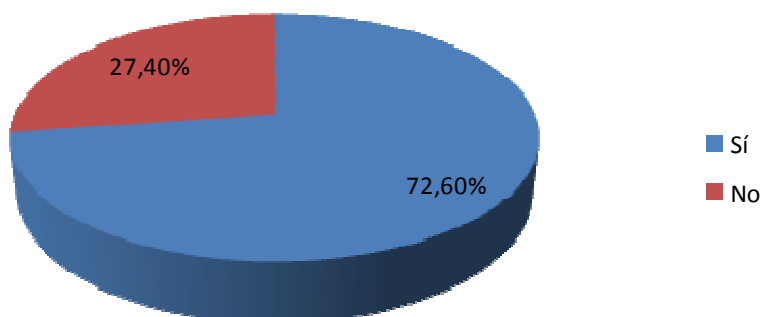
3.8. Treball

Una àmplia majoria dels enquestats diuen que fan

feina (72,6%), i d'aquests, gairebé el 90% la fan a la badia de Palma.

Gràfic 4. Fan feina

Veg. Annex II Taula 1d

Tala 3h. Lloc de feina dels qui treballen		
	<i>Freqüència</i>	<i>Percentatge</i>
<i>Badia de Palma</i>	120	87,0
<i>Resta de Mallorca</i>	18	13,0
<i>Total</i>	138	100,0

La procedència dels enquestats no altera gaire els valors dels percentatges que fan feina; l'únic grup que se separa dels valors generals és el dels procedents de la UE, en el qual els qui fan feina només representen el 50% (recordem que també és el grup amb una mitjana d'edat més elevada). Veg. Annex II (Taula 1d).

3.9. Perfil de l'alumne

L'alumne prototípic d'aquests cursos és una dona, de 37 anys, nascuda a l'Estat espanyol, amb estudis superiors, que no té fills, que resideix i treballa a Palma, que ha fixat la seva residència a Mallorca després del 2000.

3.10. Els absents

El col·lectiu més deficitàriament representat en l'enquesta (població absent perquè no fa cursos o perquè no assisteix als cursos que hem considerat en aquest estudi) és sobretot el de les persones nascudes fora de la UE que no procedeixen d'Amèrica del Sud.

4. CARACTERÍSTIQUES LINGÜÍSTIQUES

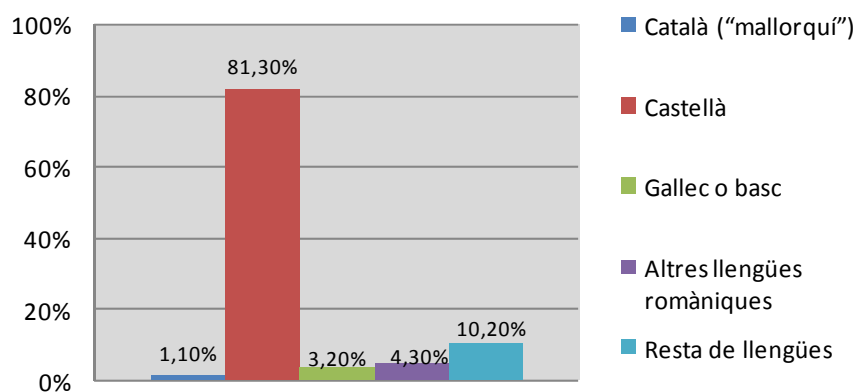
4.1. Llengua primera

La majoria dels enquestats que responen a aquesta pregunta (187) tenen com a L1 una llengua romànica

(89,4%): en un 81,3% és el castellà, en un 2,7% el gallec, en un 4,3% alguna altra llengua romànica (francès, italià, portuguès o romanès) i n'hi ha dos que diuen que la seva L1 és el mallorquí. D'entre els parlants d'altres llengües (10,2%) destaquen els d'alemany (6,4%), i hi figuren tres angloparlants, un parlant de basc, un de suec, un de rus, un de polonès i un de panjabi.

Gràfic 5. L1

Veg. Annex II Taula 2a

Per tant, una àmplia majoria dels alumnes té com a L1 una llengua de la mateixa família que el català, la qual cosa fa que el grau de dificultat lingüística en el procés d'aprenentatge sigui relativament senzill. Encara que aquesta proximitat entre el nou sistema lingüístic i el d'origen no explica sempre els èxits o fracassos dels processos d'aprenentatge.

4.2. Llengua familiar

En conjunt, el castellà és llengua familiar en el 90,3% dels casos, el català en el 9,7% i l'alemany en el 6,5%.

Taula 4a. Llengües que utilitzen amb els familiars amb què conviuen

	Recompte	Percentatge
<i>Català</i>	18	9,7
<i>Castellà</i>	167	90,3
<i>Francès</i>	5	2,7
<i>Gallec</i>	3	1,6
<i>Italià</i>	1	0,5

Portuguès	1	0,5
Romanès	1	0,5
Anglès	4	2,2
Alemanys	12	6,5
Polonès	1	0,5
Panjabi	1	0,5

La majoria dels enquestats que responen aquesta pregunta només usen una llengua en l'àmbit familiar (86,5%). La resta n'hi usa dues (11,4%) o tres (2,2%). Aquests valors no varien gaire segons el nivell d'estudis, ni segons la procedència¹³, ni amb el nombre de llengües que saben. En les famílies en què només s'usa una llengua, aquesta és el castellà en la majoria de casos (88,8%) i a molta distància hi ha l'alemany (5,6%).

Entre els que viuen a la badia de Palma el percentatge dels que usen més d'una llengua en la família és més baix que entre els que no hi viuen (11,6% i 23,3%, respectivament). D'entre els d'origen espanyol, el percentatge dels que procedeixen d'una comunitat autònoma sense cap altra llengua oficial a part del castellà, l'ús de més d'una llengua en l'àmbit familiar, és menor respecte als valors globals (58,3% enfront del 69,3%). Aquest valor també és més elevat entre els que tenen fills escolaritzats (36%, enfront del 26,3% global), la qual cosa es pot deure que la llengua de socialització dels fills sigui diferent de la L1 dels pares.¹³

Així com, en conjunt, el 90,3% dels enquestats té el castellà com a llengua familiar, dels que tenen dues o tres llengües familiars, el 100% l'hi inclou (fins a un 68% hi inclou el català).

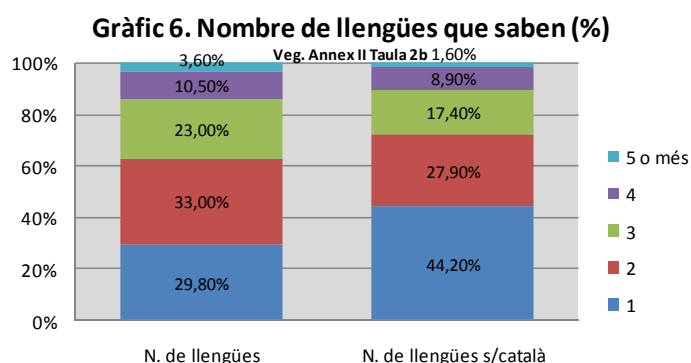
Hi ha algunes diferències en la percepció de l'entorn social. El 56% dels alumnes multilingües conside-

ra senzill practicar el català (vs. 31,4% global) i el 44% ho considera difícil (vs. 68,6% global). També és major el percentatge dels que diuen que consumeixen freqüentment televisió o ràdio en català (44% vs. 31,4%) i dels que llegeixen o consulten freqüentment publicacions en català (40% vs. 24,1%).

Algunes de les L1 dels enquestats (veg. Taula 4a) no són utilitzades en l'àmbit familiar (basc, suec i rus). El castellà és, de molt, la llengua més usada en el si de les famílies d'aquests alumnes (90,3%); a continuació i a molta distància se situen el català (9,7%) i l'alemany (6,5%). La majoria dels qui tenen el castellà com a L1 familiarment usen només el castellà.

4.3. Capacitats lingüístiques

Dels 191 enquestats que responen aquesta pregunta, un 29,8% és monolingüe, un 33% sap dues llengües, un 23% en sap tres i un 14,1% en sap més de tres (fins a un màxim de set).

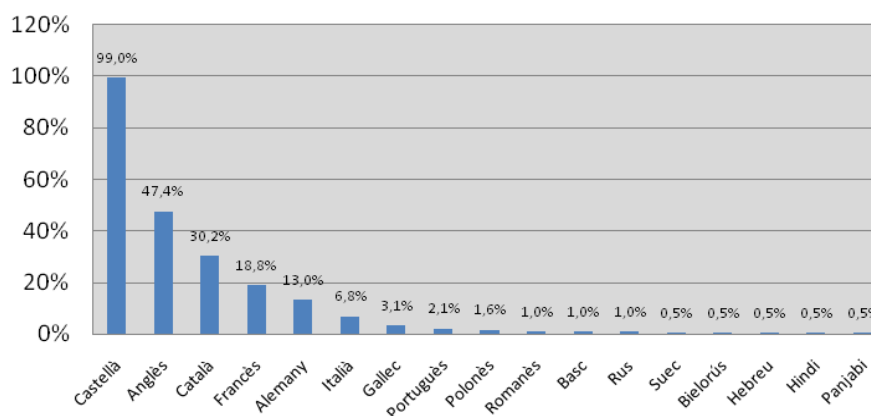
¹³ Entre els d'origen espanyol, aquests valors són, respectivament: 88,9%, 10,2% i 0,9%. Entre els hispanoamericans: 86%, 14% i 0%. Entre els de la UE els valors són més similars a la mitjana: 81%, 9,5% i 9,5%. I entre els de la resta del món destaca el baix percentatge (respecte de la mitjana) d'una sola llengua familiar: 66,7%, 16,7% i 16,7% (cal tenir en compte que aquest grup està format per només 6 individus).

De tota manera, aquest poliglòtisme disminueix si en el còmput no hi tenim en compte els qui diuen que saben català, que és d'aquesta llengua que fan el curs per a no parlants. En aquest cas els valors són els següents: 44,2% saben només una llengua; 27,9% en saben dues; 17,4% en saben tres; 10,5% en saben més de tres. Per tant, el coneixement de català fa que un 14,1% no siguin monolingües.

El 99% dels enquestats, com era d'esperar, sap castellà. En segon lloc, la llengua que és més coneguda és l'anglès (47,4%) i, en tercer lloc, segueix el català (30,2%). Les altres llengües més conegudes són el francès (18,8%) i l'alemany (13,0%).

Taula 4b Llengües que saben		
	Recompte	Percentatge
Castellà	190	99,0
Anglès	91	47,4
Català	58	30,2
Francès	36	18,8
Alemany	25	13,0
Italià	13	6,8
Gallec	6	3,1
Portuguès	4	2,1
Polonès	3	1,6
Romanès	2	1,0
Basc	2	1,0
Rus	2	1,0
Suec	1	0,5
Bielorús	1	0,5
Hebreu	1	0,5
Hindi	1	0,5
Panjabi	1	0,5

Gràfic 7. Llengües que saben

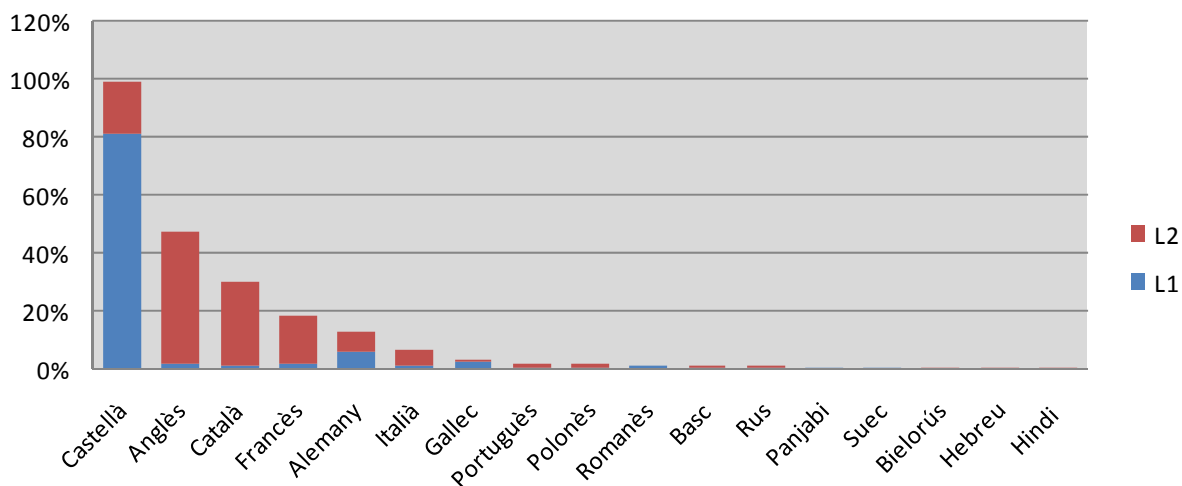

Algunes llengües només hi apareixen com a L1 (romanès, panjabi i suec) i unes altres només com a

L2 (hebreu, bielorús i hindi).

Gràfic 8. Llengües que saben (L1 i L2)

Veg. Annex II Taula 2d

Cal fer constar que l'anglès és la llengua més coneguda com a L2 (45,8%); es pot entendre pel caràcter d'interlingua que té en molts d'àmbits i la presència força estesa com a llengua estrangera en els sistemes escolars. Les altres quatre llengües més conegudes com a L2 són el català (29,1%), el castellà (17,7%), el francès (17,2%) i l'alemany (6,7%): la llengua del territori on viuen i l'altra llengua oficial, i dues llengües europees amb una relativa presència en l'àmbit balear, que, en determinats àmbits, actuen també d'interlingua i són presents en l'oferta d'ensenyament de llengües en molts dels països d'on procedeixen els alumnes.

Només dues persones de les enquestades diuen que no saben castellà: un irlandès, que sap anglès i francès, i una anglesa, que sap anglès, francès i portuguès. Els qui diuen que saben català són el 28,8% (32) dels espanyols, el 34,6% (18) dels hispanoamericans, el 21,7% (5) dels europeus i el 50% (3) dels extracomunitaris; hem de tenir en compte, però, que el nivell de coneixement ha de ser necessàriament molt baix, perquè estan matriculats a cursos inicials per a no catalanoparlants.

Tots els enquestats monolingües són de L1cast i representen el 35,5% del seu grup.

Els parlants d'altres llengües romàniques tots són, com a mínim, trilingües. El grup amb un nivell més elevat de poliglòtisme, quant a nombre de llengües, és el dels qui tenen com a L1 una llengua no romànica: el 47,4% parla 4 o més llengües i el 5,3% en parla 6 o 7.

Els percentatges dels catalanoparlants amb els parlants de gallec o basc coincideixen: tots són bilingües i la meitat, a més, són trilingües, encara que el nombre de membres d'aquests grups és excessivament baix per poder tenir valor representatiu.¹⁴

¹⁴ Els resultats dels treballs recollits a l'Annex III apunten a la mateixa direcció que aquests. Els que són monolingües són els de L1 castellà (32,8% d'aquests ho són, monolingües; el 67,4% saben dues o més llengües). En canvi el 71,9% dels que tenen com a L1 una altra llengua romànica en saben tres o més; el 35,1%, quatre o més; i el 15,8%, cinc o més; entre els que tenen altres llengües com a L1, aquests valors són, respectivament, 81,5%, 43% i 20%.

Taula 4c. Nombre de llengües que saben segons la L1 (%)

	<i>Català (2)</i>	<i>Castellà (152)</i>	<i>Gallec/Basc (6)</i>	<i>Altres llengües romàniques (8)</i>	<i>Altres (19)</i>	<i>TOTAL (187)</i>
2	100,0	64,5	100,0	100,0	100,0	71,1
3	50,0	27,0	50,0	100,0	89,5	37,4
4	0,0	7,9	33,3	37,5	47,4	13,9
5	0,0	1,3	0,0	12,5	21,1	3,7
6	0,0	0,0	0,0	12,5	5,3	1,0
7	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	0,5

El 30,9% dels castellanoparlants diuen que saben català. A més, el 42,8% saben anglès; el 13,8%, francès; el 5,9%, italià.

Els dos catalanoparlants saben castellà i un dels dos també sap anglès.

Dels 6 que són L1 gallec o L1 basc, tots saben castellà¹⁵; i un diu que sap català.

Dels 8 que tenen com a L1 una altra llengua romànica: 4 saben català i tots saben castellà.¹⁶

Dels 19 individus restants (parlants de llengües no romàniques), 4 saben català i 17, castellà.¹⁷

Segons les dades de les més de cinc-centes entrevistes a immigrants realitzades per diversos estudiants de Magisteri, TEM (veg. Annex III), la capacitat de comprensió del català oscil·la segons les variables que tinguem en compte. Així, naturalment, les capacitats de comprensió i expressió en català són més elevades entre els que porten més anys a les Balears,¹⁸ entre els que no resideixen a la badia de Palma,¹⁹ i entre els

qui són més poliglotes.²⁰ A més un major nombre de dones que d'homes diuen que l'entenen (62,5% i 50,6%, respectivament), encara que en la capacitat de parlar-lo s'igualen (27,2% i 26,9%).²¹ El nivell d'estudis no presenta una variació significativa. D'altra banda, els procedents de l'Estat espanyol són els qui més l'entenen (76,3%), seguits dels qui procedeixen de la Unió Europea (62,4%), d'Hispanoamèrica (57,5%) i de la resta del món (37,6%);²² cal tenir en compte, també, que aquesta ordenació es correspon amb l'ordre cronològic amb què cada un d'aquests grups ha anat agafant pes relatiu en el conjunt de la població immigrada de les Balears. Pel que fa a la capacitat de parlar el català, d'acord amb la mateixa variable de l'origen, els valors són els següents: Estat espanyol, 35,1%; Unió Europea, 41,6%; Hispanoamèrica, 18,7%; i resta del món, 22,3%; cal fixar-se que si bé els qui procedeixen de l'Estat espanyol i d'Hispanoamèrica tenen un nivell superior de comprensió del català als qui proce-

¹⁸ Entre els arribats abans de 1982, el 76,8% l'entén i el 41,1% el sap parlar; dels qui arribaren entre 1983 i 1986, el 78,6% i el 53,6%; el 64,5% i el 34,0%, dels que arribaren entre 1987 i 1999; i el 41,1% i el 14,8% dels qui han arribat després del 2000. Veg. Annex III, taules 5a i 6a.

¹⁹ El 51,8% dels qui viuen a la badia de Palma l'entén i el 21,6% el sap parlar; 64,6% i 38,5% són els valors dels qui viuen a la resta de Mallorca. Veg. Annex III, taules 5b i 6b.

²⁰ Per exemple, dels qui diuen que només saben una llengua, el 38,9% entén el català; dels qui en saben dues, el 53,1%; dels qui en saben quatre, el 78,9; dels qui en saben sis, el 100%. Els qui el saben parlar són, també tenint en compte el mateixos grups de nombre de llengües sabudes, 1,1%, 19,1%, 49,3% i, 77,8%. Veg. Annex III, taules 5e2 i 6e2.

²¹ Annex III, taules 5f i 6f.

²² Annex III, taula 5c.

¹⁵ El parlant de basc, a més, sap anglès i francès, i dels parlants de gallec, un també sap anglès i alemany.

¹⁶ 5 saben altres llengües no romàniques (4 saben anglès i 1 sap alemany). 3 saben francès (un italià i dos romanesos saben francès) i un dels romanesos, a més, sap italià.

¹⁷ I 7 saben altres llengües romàniques, i 16 (tots menys dos), altres llengües no romàniques diferents de la seva L1 (11 de 12 parlants d'alemany, per exemple, saben anglès).

deixen, respectivament, de la Unió Europea i de la resta del món, se'n situen per darrera pel que fa a la capacitat de parlar-lo.²³ D'aquestes darreres dades sembla deduir-se que tenir el castellà com a L1 facilita la comprensió del català, però no la capacitat (o necessitat) de parlar-lo; la qual cosa es reafirma si ho analitzam des d'aquest punt de vista: el 63,2% dels qui tenen el castellà com a L1 entenen el català i el 24,0% el saben parlar; el 48,4% dels qui tenen com a L1 altres llengües romàniques i el 50,3% dels qui tenen altres llengües l'entenen i el 33,9% i el 30,7%, respectivament, el saben parlar.

Els coneixements de castellà entre aquesta mateixa població entrevistada són molt més elevats:²⁴ el 99,5% diu que l'entén i el 93,8% el sap parlar. Aquesta darrera capacitat presenta els valors més baixos entre el qui han arribat després del 2000 (90,1%) i, segons l'origen, entre els qui procedeixen de fora de la Unió Europea (82,2%).

Aquestes diferències de coneixements de català i de castellà entre la població immigrant es corresponen amb les condicions de contacte i amb les representacions socials sobre la jerarquia de cadascuna (des del punt de vista laboral, d'utilitat pràctica, etc.). Pocs dels entrevistats pels estudiants de Magisteri diuen que els immigrants que arriben a les Illes Balears haurien d'aprendre principalment el català, només el 3,5%; el 30,1% diuen que haurien d'aprendre principalment el castellà. La majoria, per tant, creu que haurien d'aprendre les dues llengües; aquesta percepció no varia de manera significativa per raons d'antiguitat a les Balears, ni per zona de residència. Es pot destacar, però, que segons el lloc de procedència els majors percen-

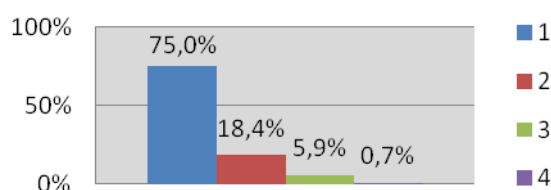
tatges dels qui hi estan d'acord corresponen, per aquest ordre, als qui procedeixen de l'Estat espanyol (72,6%), als hispanoamericans (69,1%), als membres de la UE (67,5%) i els menors als qui procedeixen de la resta del món (57,9%). Segons la L1, variable estretament vinculada a l'anterior, els valors, de major a menor, són el 70,7% dels de L1 castellà, el 66,1% dels que hi tenen una altra llengua romànica i el 60% dels que hi tenen una altra llengua (Annex III, taules 4a1 – 4f2).

4.4. Llengües de la feina

4.4.1. Quantes llengües usen a la feina

Gràfic 9. Nombre de llengües que usen a la feina

Veg. Annex II Taula 2e

En la majoria de casos (75%), els enquestats que han dit que fan feina usen només una llengua en la seva activitat laboral.

Un 23,5% dels que utilitzen una sola llengua fan feina al sector de serveis: hostaleria, comerç, transports, etc. (aquest sector ocupa el 23,7% dels qui fan feina). Tot i que l'heterogeneïtat d'aquest grup de treballadors, que va des d'un pastisser a una hostessa (encara que el gran gruix es reparteix entre dependents i treballadors de la neteja), fa que també el trobem representat entre els que, a la feina, utilitzen dues llengües (amb un 31,8%). El segon grup dels que utilitzen una sola llengua a la feina és el dels professionals tècnics i mitjans (mestres, infermeres, etc.) amb un 21,4%. I en tercer lloc, amb un 19,4% hi ha el personal administratiu.

Entre els que utilitzen dues llengües, l'ordre varia poc: s'esborra la diferència entre personal de serveis i professionals tècnics, amb un 31,8% per cada grup, i el personal administratiu continua en tercer lloc amb

²³ Annex III, taula 6c. Cal tenir en compte que la selecció dels entrevistats pels estudiants no respon a cap criteri de representativitat, ja que l'únic condicionant era que fossin de procedència i característiques personals diverses. Per això, totes les dades s'han d'avaluar amb moltes precaucions. En general, els alumnes deuen haver entrevistat els immigrants d'àrea lingüística més accessibles per a ells; per tant, han estat objecte d'entrevista els que, segurament, estan en un procés més elevat d'inserció dins la societat balear. Els alumnes acudien a aquelles persones amb les quals tenien alguna relació o que podien localitzar fàcilment; per això, per exemple, deu haver quedat al marge el sector d'estrangers de la UE que habiten (més o menys temporalment) a les Illes Balears, però que es mantenen aïllats de la societat balear i que, per tant, ben poc es deuen preocupar de conèixer la llengua catalana. Vegeu, en aquest sentit, Salvà 2005 i Miralles i Iturraspe 2005.

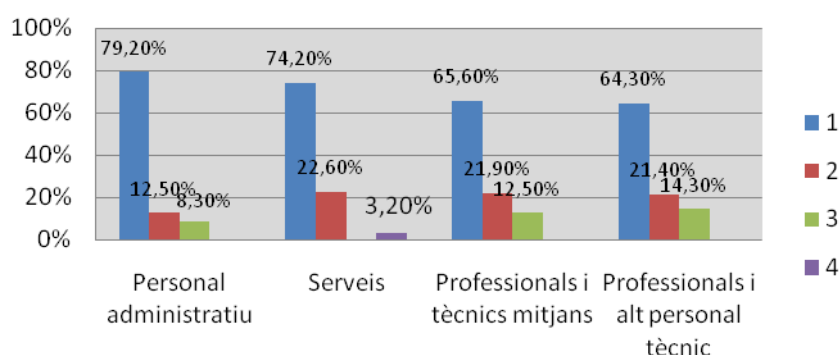
²⁴ Annex III, taules 7a – 8f.

un 13,6%. Finalment, la majoria dels que utilitzen tres llengües són professionals i tècnics mitjans (50%), seguits del grup d'alt personal tècnic (25%) i dels administratius (25%), no es tracta, per tant, de professions directament relacionades amb el turisme, sinó de llocs de feina que requereixen estudis mitjans o superiors.

D'altra banda, el sector en què en el treball s'usen més llengües és el dels professionals i tècnics mitjans i alts, en el qual els qui usen més d'una llengua suposen el 35%.

Gràfic 10. Nombre de llengües usades segons l'activitat professional

Veg. Annex II Taula 2f

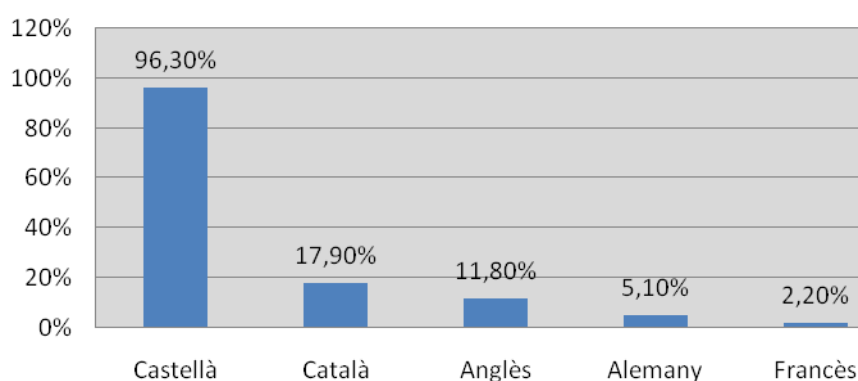
4.4.2. Quines llengües usen a la feina

La llengua castellana és usada, pràcticament, per tots els enquestats en la seva activitat laboral (96,3%). I, a molta distància, s'hi situa en segon lloc el català (16,9%); el segueixen l'anglès, l'alemany i el francès. Per tant, en primer lloc, hi ha la llengua cooficial percebuda per una part de la societat com "la llengua de tots", després, la llengua pròpia i cooficial, i a considerable distància les llengües més relacionades amb l'activitat turística i les relacions internacionals.

Però, analitzant cada cas, podem veure que una part considerable de l'ús de diverses llengües en l'activitat laboral corresponen a docents. Utilitzen l'anglès a la feina cinc mestres, quatre alts professionals tècnics, quatre treballadors del sector de serveis i tres administratius. L'alemany és utilitzat a la feina per dos professionals mitjans, dos del sector de serveis, un administratiu i un alt professional tècnic. I el francès l'utilitzen dos mestres, i un professional del sector de serveis.

Gràfic 11. Llengües usades a la feina (%)

Veg. Annex II Taula 2g

D'aquestes dades es pot entendre que per als immigrants que assisteixen als cursos, la segona llengua més "útil" en l'activitat laboral és el català; encara que cal tenir en compte, a partir dels coneixements que tenim del context, que presenta uns nivells molt baixos, i deu ser, sobretot, perquè els catalanoparlants la hi fan, poc important, pel comportament lingüístic que tenen quan es relacionen amb les persones d'origen immigrant (Villaverde, 2005).

El 72,1% dels enquestats que fan feina només hi usa castellà (96,1% dels que utilitzen una sola llengua a la feina) i el 2,2%, només català. Hi ha un cas d'ús exclusiu de l'anglès en el treball.

Dels que utilitzen dues llengües a la feina, el 64% utilitzen el català i el castellà; el 20%, el castellà i l'anglès; el 12%, el castellà i l'alemany, i hi ha un cas d'ús exclusiu d'anglès i alemany a la feina. Dels que utilitzen tres llengües a la feina, el 37,5% utilitza el català el castellà i l'anglès; el 37,5%, el castellà, l'anglès i l'alemany, i el 25%, el castellà, l'anglès i el francès. Finalment, l'individu que utilitza quatre llen-

gües a la feina utilitza el català, el castellà, el francès i l'anglès.

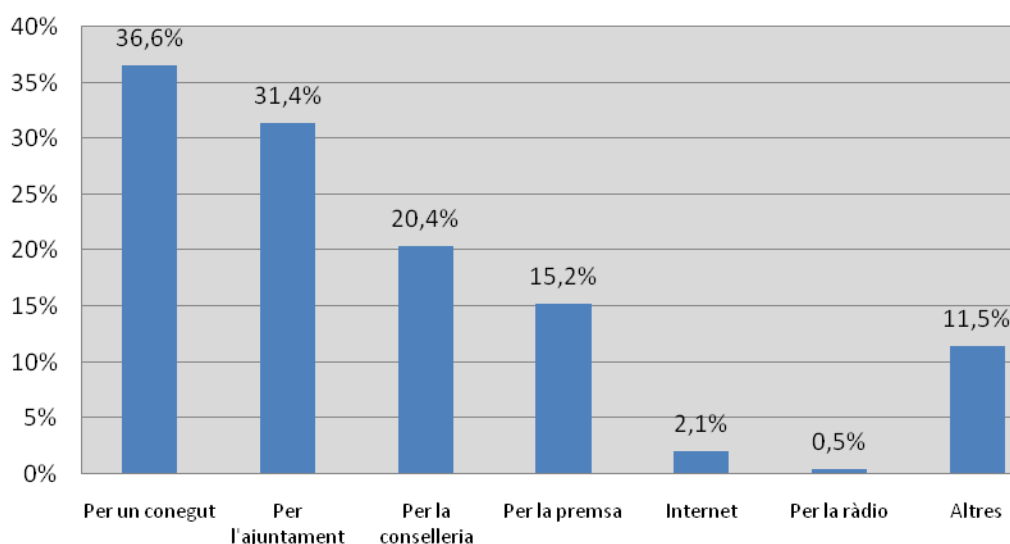
5. CURS

5.1. Font d'informació sobre l'oferta de cursos

La principal via d'informació sobre la realització dels cursos és la dels coneguts (36,6%). Probablement es tracta de persones que ja han fet cursos de català o que els aconsellen que en facin. Els efectes difusors dels exalumnes, sobretot entre els sectors de població a què pertanyen, són considerables. El paper dels ajuntaments, com a institució segurament més pròxima i accessible als immigrants, també es reflecteix en el fet que sigui la segona via d'informació sobre els cursos (31,4%). La resta de vies tenen uns valors més reduïts; ara bé, no sabem el grau d'incidència que aquests altres recursos tenen sobre els "coneguts" que han fet arribar la informació als interessats. La Conselleria d'Educació, tot i que és la institució més relacionada amb el conjunt de cursos, no és la principal font d'informació per als qui hi assisteixen, només ha arribat a una cinquena part del total (20,4%).

Gràfic 12. Informació del curs. Global

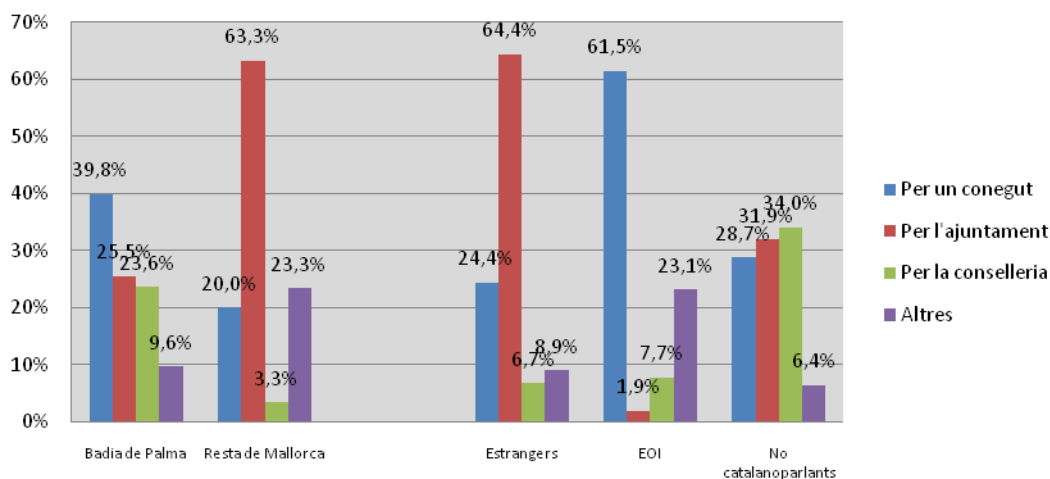
Veg. Annex II Taula 3a

Si observam les respostes en funció del lloc de residència, podem veure que, fora de la badia de Palma, els ajuntaments esdevenen el principal punt difusor

dels cursos (63,3%). Les dimensions reduïdes dels municipis, sens dubte, fan que el contacte directe amb l'ajuntament pugui ser més freqüent.

Gràfic 13. Informació del curs.
Segons lloc de residència i tipus de curs
Veg. Annex II Taules 3b i 3c

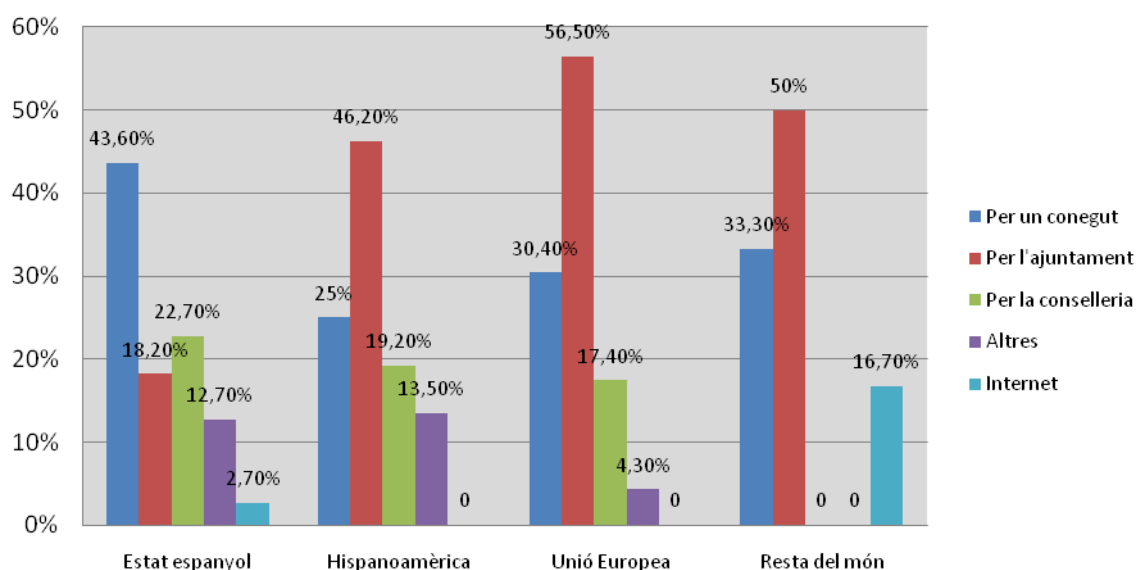

Els qui assisteixen a cursos específics per a estrangers també tenen, de manera molt clara, l'ajuntament com a principal informador (seguit dels coneguts). En canvi els inscrits en cursos de l'Escola Oficial d'Idiomes majoritàriament han rebut la informació de coneguts. Entre els qui fan els cursos que ofereix l'Ajuntament de Palma, les tres principals fonts informatives hi te-

nen una incidència molt semblant (la conselleria, 34%; l'ajuntament, 31,9%; un conegut, 28,7%).

Els ajuntaments també esdevenen el principals difusors dels cursos entre els immigrants d'origen no espanyol, seguits dels coneguts. En canvi entre els espanyols la principal font d'informació són els coneguts i la Conselleria.

Gràfic 14. Informació del curs. Segons la procedència
Veg. Annex II Taula 3d

5.2. Motius de la inscripció²⁵

La motivació que s'hagin inscrit a un curs per a aprendre català més compartida és la que en el qüestionari apareix expressada de manera més genèrica: “per sentir-me integrat a Mallorca” (76% del total i 79% dels qui contesten la pregunta). A continuació, pràcticament amb el mateix valor, hi ha una motivació pràctica: “per raons de feina/estudis” (74% i 79%, respectivament), la qual, però, és considerada irrellevant per menys enquestats (5,2% i 5,6%) que la motivació anterior (8,3% i 8,7%). Entre els menors de 50 anys aquesta motivació és considerada important pel 80,5%, mentre que alumnes de 50 anys o més que la destaquen només són el 33,3%. Veg. Annex II, Taula 3h.

En un segon bloc d'opcions més rellevants hi ha les que indiquen que la motivació és ampliar la cultura, ja sigui la cultura en general (66,1% i 74,3%) o la cultura específica de Mallorca (55,7% i 61,8%). Cal dir, també, que són molt pocs els que consideren que és irrellevant la motivació d'ampliar la cultura general (3,1% i 3,5%) o la de Mallorca (6,3% i 6,9%).

Les motivacions de caràcter més íntim (ampliació de les amistats, relacions amb la parella catalanoparlant) formen un tercer grup que se situen per davall

del 50%. Respecte de la motivació de tenir amics catalanoparlants, és major el percentatge dels que viuen a pobles, fora de la badia de Palma (58,6%), que el dels que viuen a la badia de Palma (42%); això mateix ocorre amb la motivació d'ampliar el cercle d'amistats (44,8% a la part forana i 29% a la badia de Palma); en canvi, no hi ha aquesta diferència en la motivació de tenir la parella catalanoparlant.

Les causes que són més importants entre els homes i menys entre les dones ho són per molt poca diferència.²⁶ En canvi, la motivació dels estudis o la feina és més determinant entre les dones (84,4%) que entre els homes (66,7%). La de tenir amics catalanoparlants també és més important entre les dones (49,1%) que entre els homes (35,3%).

Ajudar els fills és una raó que assoleix un valor important quan només tenim en compte els qui tenen fills en edat escolar, ja que, en aquest cas se situa per damunt de les dues terceres parts (71,4%). En aquest cas també és més important entre les dones que entre els homes, tant si partim dels valors globals (37% de les dones i 23,9% dels homes), com, sobretot, entre els enquestats que tenen fills en edat escolar (76,7% de les dones i 58,3% dels homes).

Taula 5a. Importància del factor “per ajudar els fills” segons si tenen fills escolaritzats o no (%)

	<i>Fills escolaritzats</i>		<i>Total</i>
	<i>Sí</i>	<i>No</i>	
<i>Important</i>	71,40	17,30	32,20
<i>Poc important</i>	14,30	10,90	11,80
<i>Irrellevant</i>	14,30	71,80	55,90

²⁵ La resposta en aquest cas es donava en una escala de tres valors (1. Important; 2. Poc important; 3. Irrellevant). En la valoració hem considerat només les respostes “Important” i “Irrellevant”.

²⁶ Per exemple, el 62,7% dels homes considera important com a motiu accedir a la cultura de Mallorca i entre les dones aquest percentatge

és del 61,5%; pel que fa a tenir més cultura general aquests valors són, respectivament, 76,5% i 73,3%; i pel que fa al motiu que la parella parli català, són 18% i 17,8%; i pel que fa a compatriotes que ja n'hagin après, 8% i 6,4%.

Taula 5b. Factors importants que incentiven a aprendre català (%)

	<i>Important</i>	<i>Irrellevant</i>
<i>Per sentir-me integrat a Mallorca</i>	79,3	8,7
<i>Per raons de feina/estudis</i>	79,0	5,6
<i>Per tenir més cultura general</i>	74,3	3,5
<i>Per ajudar els fills</i>	71,4 dels que tenen fills	14,3 dels que tenen fills
<i>Per accedir a la cultura de Mallorca</i>	61,8	6,9
<i>Perquè té amics catalanoparlants</i>	44,9	20,4
<i>Per ampliar el cercle d'amistats</i>	27,6 (31,7)	30,7 (35,3)
<i>Perquè la parella és catalanoparlant</i>	15,1 (18,4)	50,5 (61,4)
<i>Perquè tenen compatriotes que ja ho han fet</i>	5,7 (6,9)	55,7 (67,3)

Sense que hi hagués aquesta opció, quatre persones han coincidit a destacar com a motiu l'interès lingüístic, que seria similar al d'adquirir més cultura general però expressat d'una manera específica com a voluntat de conèixer una altra codi de comunicació i expressió. La segona coincidència de factors oberts es refereix a la relació amb els néts: per ajudar-los i, fins i tot per entendre'ls. Hi ha una persona que dóna com a motiu poder intervenir a mitjans de comunicació, no sabem si per alguna experiència anterior o amb vistes de futur.

5.2.1. Segons el lloc de residència

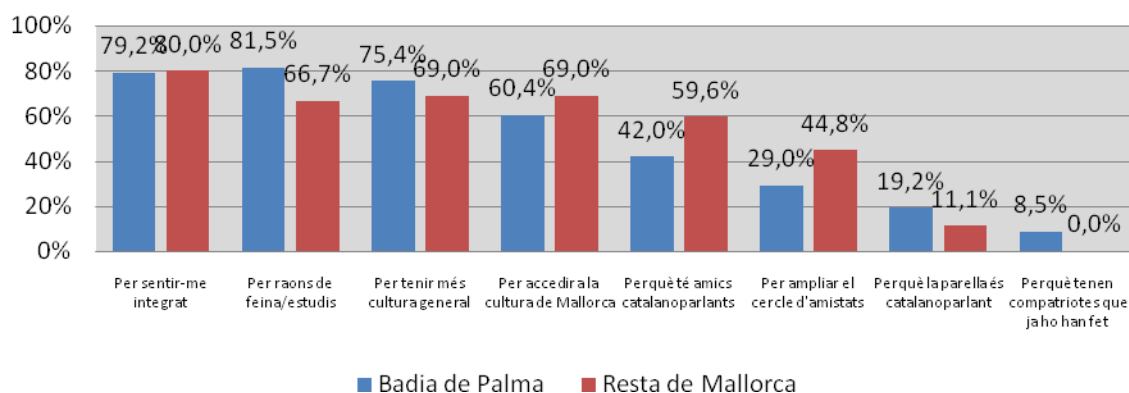
Els residents a la badia de Palma consideren motius importants per aprendre català la feina o els estudis

en un percentatge més alt que els residents a la resta de Mallorca. En canvi, no arriba a la meitat el nombre de residents a la badia de Palma que dóna importància al fet de tenir amics que parlen català, mentre que a la resta de Mallorca són majoria. Així mateix, també hi ha aquesta diferència respecte de la resposta "per ampliar el meu cercle d'amistats", tot i que en aquest cas, a cap de les dues zones sobrepassa el 50%. Si tenim en compte aquestes respostes i les dades de distribució territorial de la població autòctona a Mallorca, sembla que la població que prioritza els motius "pràctics" es concentra al voltant de Palma, i que entre els al·loglots les possibilitats de relació d'amistat amb membres del grup catalanoparlant deuen ser més elevades als pobles.

²⁷ En aquesta taula hi consten dos valors: un fa referència al valor relatiu sobre el total dels enquestats; el segon (entre parèntesis) al valor relatiu sobre els quin han contestat la pregunta.

Gràfic 15. Factors que incentiven a aprendre català segons el lloc de residència

Veg. Annex II Taula 3h

5.2.2. Segons l'origen

Taula 5c. Factors que incentiven a aprendre català segons l'origen (%)²⁸

	Espanya		Hispanoamèrica		Unió Europea		Resta del món	
	Important	Irrellevant	Important	Irrellevant	Important	Irrellevant	Important	Irrellevant
<i>Per sentir-me integrat</i>	74,0	12,5	84,6	5,8	87,0	0,0	100,0	0,0
<i>Per raons de feina/estudis</i>	80,4	5,6	87,0	0,0	47,4	21,1	100,0	0,0
<i>Per tenir més cultura general</i>	71,1	5,2	78,3	2,2	77,3	0,0	83,3	0,0
<i>Per accedir a la cultura de Mallorca</i>	50,0	10,2	74,5	4,3	81,8	0,0	83,3	0,0
<i>Perquè tenc amics que parlen català</i>	40,2	26,8	53,3	17,8	50,0	20,0	40,0	20,0
<i>Per ampliar el meu cercle d'amistats</i>	31,2	39,8	31,9	36,2	40,9	22,7	0,0	0,0
<i>Perquè la meua parella parla català</i>	18,5	62,0	17,1	65,9	10,5	63,2	40,0	20,0
<i>Perquè compatriotes meus ja n'han après</i>	9,8	68,5	4,7	67,4	0,0	65,0	0,0	50,0

²⁸ Els valors relatius d'aquesta taula són sobre els qui han contestat la pregunta: un fa referència al valor relatiu dels qui consideren el factor important; el segon (entre parèntesis) al valor relatiu dels qui consideren el factor irrellevant.

La raó de feina i estudis és la principal entre els espanyols, els hispanoamericans i els de la “resta del món” (igualat amb la voluntat de sentir-se integrat). Sentir-se integrat és el principal motiu dels europeus, seguit del de poder tenir millor accés a la cultura de Mallorca. En canvi en aquest grup la raó de feina o d'estudis no és esmentada com a factor principal ni per la meitat dels enquestats.

Cal destacar que els extracomunitaris donen importància a la integració i a l'accés a la cultura i poca a la possible ampliació d'amistats. Tot i que tres quartes parts dels espanyols consideren important aprendre català per sentir-se integrats, són el grup en què aquest valor és més baix.

Respecte del motiu “perquè compatriotes meus ja n'han après”, la diferència de percentatges segons l'origen no recau en aquells que ho consideren important (que són pocs en qualsevol cas), sinó el percentatge dels que ho consideren irrellevant (major en el cas d'espanyols i hispanoamericans i menor en el cas dels extracomunitaris).

5.2.3. Segons el tipus de curs

Segons el tipus de curs que segueixen, s'estableix una diferència clara entre els alumnes dels cursos d'E-OI i els altres dos (cursos per a estrangers i cursos per a no catalanoparlants). Entre els alumnes matriculats

en els cursos de l'EOI la raó principal és la vinculada a la feina o als estudis (80,8%); el següent motiu se situa 14 punts per davall. Cal tenir present que, de tota l'oferta, els cursos de l'EOI són els únics que suposen, si se superen les proves, una titulació reconeguda oficialment.

En canvi, en els altres dos grups no hi ha un motiu que destaquï tant sobre els altres, sinó que tenen uns valors molt semblants la voluntat d'integració, les raons de feina o estudis i la de tenir més cultura general.

Així mateix, encara que en gairebé cap cas no arriba al 50%, les raons basades en relacions d'amistat són sensiblement inferiors entre els alumnes que assisteixen als cursos de l'EOI.²⁹

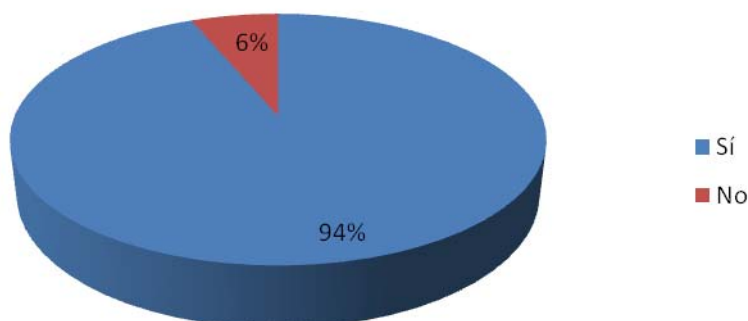
Els alumnes de l'EOI són més joves (32,9 de mitjana) i en un major percentatge que la resta fan feina (80,8%). En canvi, la mitjana d'edat entre els estrangers és 10 punts superior (42,2) i la mitjana dels cursos per a no catalanoparlants és 37,1; els valors de la proporció dels qui fan feina en aquests dos grups també és 10 punts inferior al dels alumnes de l'EOI (68,9% i 69,9%, respectivament).

5.3. Facilitat d'inscripció

La majoria dels alumnes consideren que inscriure's als cursos és fàcil.

Gràfic 16. Facilitat d'inscripció

Veg. Annex II Taula 3e

²⁹ Annex II, taula 3i.

Així i tot, n'hi ha 12 (6,3%) que diuen que no ho és. No hi ha cap dada que ens permeti atribuir la dificultat d'aquests enquestats a cap causa concreta: no hi ha diferències segons el lloc de residència (6,2% dels que viuen a la badia de Palma i 6,7% dels de la resta de Mallorca) ni tampoc, a causa sobretot de les dimensions de la mostra, amb el tipus de curs en què estan inscrits, tot i que hi podem veure una major variació (10,9% dels alumnes dels "cursos per a estrangers", 7,7% dels d'EOI i 3,2% dels assistents als "cursos per a no catalanoparlants").

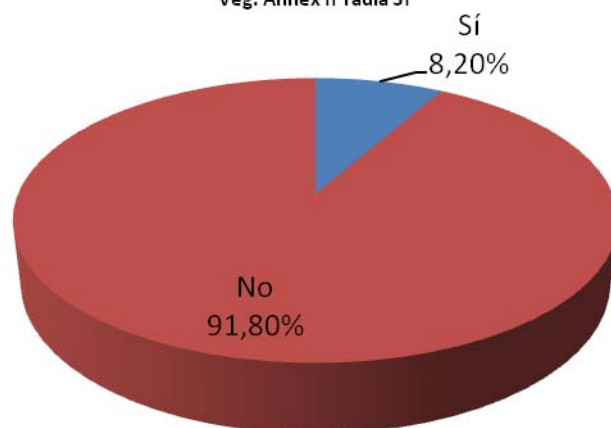
5.4. Valoració del fet d'haver-se inscrit al curs

Ja hem indicat al principi que l'enquesta va ser feta entre els alumnes que continuaven assistint a les darreres classes del curs; per tant, no podem tenir les respostes dels alumnes que les havien abandonat durant el curs.

A la pregunta sobre si es penedeixen d'haver-s'hi inscrit, una gran majoria considera que no (91,8% dels que contesten).

Gràfic 17. Penediment d'haver-se inscrit al curs

Veg. Annex II Taula 3f

Entre els que es penedeixen (8,2%), n'hi ha un 12,5% dels que assisteixen a cursos per a estrangers, un 9,6% dels que van a l'EOI i un 5,5% dels que van a cursos per a no catalanoparlants. Cal tenir en compte,

però, que, els que contesten, són aquells que, a final de curs, encara hi continuen assistint; per tant, no tenim les respostes dels qui han deixat d'assistir-hi.

Taula 5d. Inconvenients del curs

	<i>Freqüència</i>	<i>Percentatge</i>
<i>No més que els habituals</i>	136	79,5
<i>Qualitat baixa</i>	5	2,9
<i>Expectatives diferents</i>	6	3,5
<i>Massa difícil</i>	22	12,9
<i>Manca de profit</i>	2	1,2
<i>Total</i>	171	100,0

En correspondència amb les respostes a la pregunta anterior, hi ha un elevat nombre d'alumnes que no han trobat inconvenients especials en el curs (79,5%). Entre els que n'hi han trobat, el més freqüent és que el consideren massa difícil (12,9%); encara que amb valors molt més baixos, també n'hi ha que diuen que tenien unes expectatives diferents (3,5%) o que la qualitat del curs és baixa (2,6%). Els 2 que denuncien manca de profit assisteixen als cursos per a no catalanoparlants, i dels 6 que tenien expectatives diferents,

4 van a cursos per a no catalanoparlants i 2 a cursos per a estrangers. La resta d'inconvenients estan més repartits entre els diversos cursos.

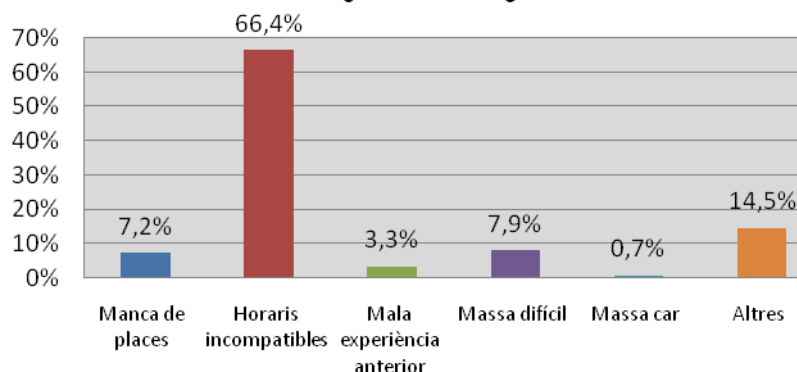
5.6. Per què no s'hi apunten altres persones conegudes

La incompatibilitat d'horaris és la principal raó per la qual coneguts dels enquestats no s'inscriuen als cursos de català. El fet de tractar-se de cursos per a adults, implica que sovint presentin impossibilitat d'assistència a causa de l'activitat laboral o de les obligacions familiars.

Així i tot, també hi ha alguns casos en què afirmen que la raó per la qual no s'hi inscriuen és la dificultat del curs o la manca de places. Dels que fan constar la manca de places, la majoria, un 54,4%, va a cursos per a no catalanoparlants, un 36,4% a cursos per a estrangers i un 9,1% a l'EOI.³⁰

Gràfic 18. Per què no s'hi inscriuen altres persones

Veg. Annex II Taula 3g

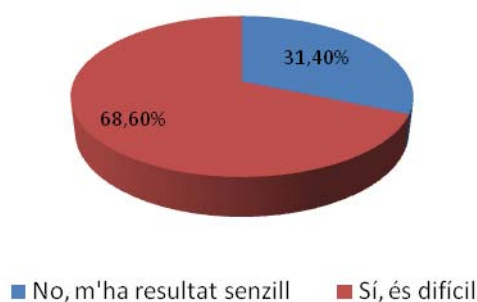

6. ENTORN SOCIAL

6.1. Dificultats per a practicar el català

Gràfic 19. Dificultats per practicar català

Veg. Annex II Taula 4a

³⁰ En tot cas, aquesta manca de places només deu ser a començament de curs, perquè després els grups resulten bastant reduïts.

Un cop iniciats els cursos, només un poc menys d'un terç dels alumnes diu que li resulta senzill posar en pràctica els seus coneixements de català en l'entorn en què viuen; la resta afirma que és difícil. Els que resideixen a la badia de Palma diuen tenir-hi més dificultats que els residents a la resta de Mallorca, encara que les diferències no són tan elevades com el diferent context sociolingüístic d'aquestes dues àrees podria fer esperar (69,8% i 62,1%, respectivament).

Aquesta dificultat que diuen tenir-hi dues terceres parts dels enquestats contrasta amb el fet que una proporció semblant diuen que tenen relacions amb catalanoparlants. Per tant, sembla clar que els catalanoparlants, quan es relacionen amb ells, no actuen d'es-

tímul per a l'ús del català. Una interpretació semblant es desprèn de les declaracions que sovint fan altres no catalanoparlants inicials que han après català i que, després, no tenen oportunitats d'usar-lo en les comunicacions interpersonals perquè els catalanoparlants, quan els perceben com a estrangers o quan veuen que tenen dificultats per parlar en català, passen a parlar-los en castellà.³¹

6.2. Relacions prioritàries

El tipus de grup lingüístic amb què es relacionen més sovint els enquestats és amb el dels castellano-parlants (83,3%), seguit dels del catalanoparlants (72,4%).³²

Taula 6a. Relacions

	<i>Recompte</i>	<i>Percentatge</i>
<i>Amb catalanoparlants</i>	139	73,2
<i>Amb castellanoparlants</i>	160	84,2
<i>Amb persones de la meva nacionalitat</i>	58	30,5
<i>Amb persones d'un altre país comunitari</i>	28	14,7
<i>Amb persones de països extracomunitaris</i>	9	4,7
<i>Amb castellanoparlants d'altres comunitats</i>	63	33,2
<i>Total</i>	190	100,0

La tendència a establir unes relacions o altres sembla que es veu condicionada, lleument, per factors propis de la segregació, en el sentit de triar les persones més pròximes al grup de cadascú (per característiques de llengua, origen, creences...). Així, el 73,6% dels que procedeixen de l'Estat espanyol diuen que es relaciona amb catalanoparlants, un 86,4%, amb castellanoparlants (a més del 33,6% que es relaciona amb castellanoparlants d'altres comunitats). Aquests percentatges són similars en els estrangers de la Unió Europea, excepte que un 59,1% es relaciona amb persones de la seva nacionalitat (això els espanyols no ho remarquen). Els originaris d'altres indrets del món presenten percentatges similars, només que igualen les relacions amb catalanoparlants amb les relacions

amb persones de la seva nacionalitat (66,7%), alterant una mica, així, l'ordre general.

El 75% dels castellanoparlants que contesten aquesta pregunta diuen que es relacionen amb catalanoparlants (més que la mitjana dels espanyols) i el 84,9% amb castellanoparlants (a més del 33,6% que es relaciona amb castellanoparlants d'altres comunitats). D'entre els parlants d'altres llengües romàniques

³¹ Veg. el Dossier "Immigració i integració lingüística" publicat a la revista Lluç (núm. 840, juliol-agost 2004)

³² Els enquestats podien donar fins a tres respostes a aquesta pregunta ("4.5. Amb quin tipus de gent us relacionau més a Mallorca a nivell personal"). Un cop passat el qüestionari ens adonàrem de la deficient formulació d'aquesta pregunta que pot haver originat interpretacions diferents entre els enquestats; per exemple, quan es parla de "castellanoparlants" en general i de "castellanoparlants d'altres comunitats", poden interpretar-se com a opcions exclusives o inclusives i, a més, "d'altres comunitats" pot entendre's com d'altres comunitats autònomes o d'altres estats.

ques, en canvi, només el 50% es relaciona amb catalanoparlants i també només la meitat amb persones de la seva nacionalitat. En canvi, el 72,2% dels parlants d'altres llengües es relaciona amb catalanoparlants, un 94,4% amb castellanoparlants (potser el percentatge puja perquè no es reparteix tant amb l'opció de castellanoparlants d'altres comunitats), i fins al 72,2% amb persones de la seva nacionalitat. Els que més es relacionen amb persones d'un altre país comunitari són els parlants d'altres llengües romàniques (25%), i no s'hi relacionen gens els parlants de català, basc i gallec.³³

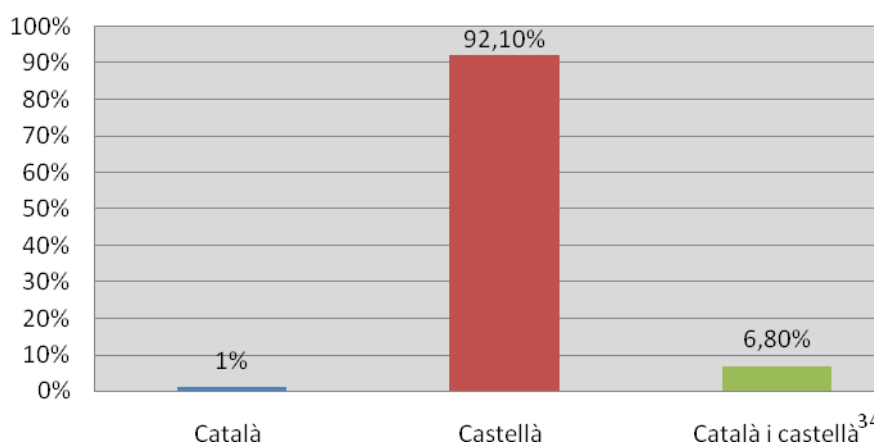
Les relacions amb persones de països extracomunitaris són encapçalades per castellanoparlants (13,8%) i no s'hi relacionen els bascs, els gallecs, els catalanoparlants ni els parlants d'altres llengües romàniques.

6.3. Com parlen al carrer

La llengua que preferentment més enquestats usen fora dels àmbits familiar i laboral és el castellà (98,9%). Només el 7,8% dels enquestats diu que hi usa el català.

Gràfic 20. Llengua que usen al carrer

Veg. Annex II Taula 4b

En altres estudis en què es tracta aquesta qüestió, referida a les Illes Balears, es mostra que és molt baixa la freqüència d'ús del català entre les persones que el saben parlar però que no són catalanoparlants d'origen. Així, amb referència a les persones que tenen el castellà com a llengua pròpia i saben parlar el català, només el 15,3% és la llengua que usen més a les botigues; el 6,4%, als gran establiments; el 18,3%, als

bancs i caixes; el 10,6%, amb els metges (Villaverde 2005: 82).

Tenint en compte, per tant, aquests dos factors (el punt de partida dels enquestats i els comportaments generals de les persones que no tenen el català com a llengua pròpia), és evident que el baix nivell d'ús del català que podem obtenir era esperable.

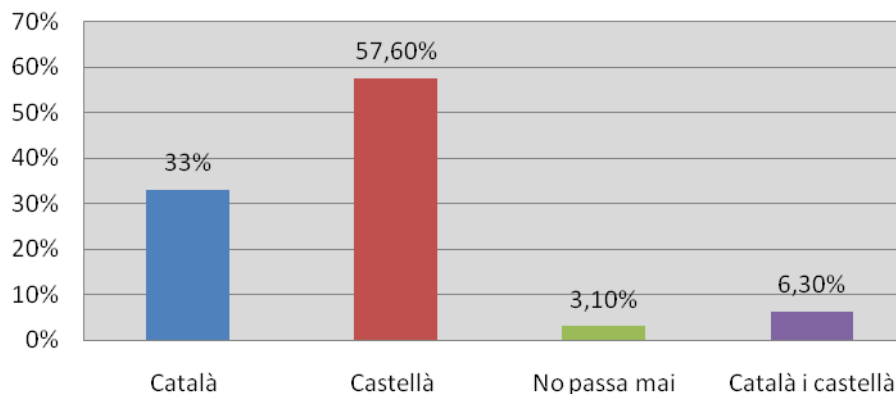
³³ Cal tenir en compte que, en total, els parlants de català, basc i gallec a què es fa referència són només 8 casos.

³⁴ Aquesta opció no apareix al qüestionari; són enquestats que marquen "castellà" i "català" alhora.

6.4. Com responen a interpel·lacions en català

Gràfic 21. Llengua de resposta a interpel·lacions en català

Veg. Annex II Taula 4c

Una tercera part dels enquestats (33%), quan són interpel·lats en català, ja es veuen capacitats per respondre-hi i diuen que ho fan. No és un grup gaire homogeni. La majoria són persones arribades després del 2000 (58,2%), encara que només representen el 27,6% del seu grup; en canvi, tot i que l'aportació ab-

soluta sigui menor, la proporció dels qui hi parlen entre els que viuen a les Balears des d'abans de 1983 o entre 1984 i 1999 és, com es pot veure en la taula següent, lògicament, major (55,6% i 31,0%, respectivament).³⁵

Taula 6b. Llengua de resposta a interpel·lacions en català, segons l'any d'arribada, origen i L1 (%)

	Català	Català i castellà	Castellà
<i>Any d'arribada</i>			
Abans de 1983	55,6	11,1	33,3
Entre 1984 i 1999	31,0	2,4	61,9
Després del 2000	27,6	6,9	62,1
<i>Origen</i>			
Espanya	32,4	7,2	58,6
Hispanoamèrica	28,8	5,8	61,5
Unió Europea	40,9	4,5	50,0
Resta del món	50,0	0,0	33,3
<i>L1³⁵</i>			
Català	100,0	0,0	0,0
Castellà	30,9	6,6	59,2
Gallec o basc	33,3	0,0	66,7
Altres llengües romàniques	37,5	0,0	62,5
Resta de llengües	50,0	5,6	38,9

³⁵ Annex II, taula 5a1.

Segons l'origen els qui diuen adaptar-se menys a la llengua de l'interlocutor són els espanyols i els hispanoamericans (el 58,6% i el 61,5%, respectivament, diuen contestar en castellà).³⁶ En canvi, si s'analitza des de l'òptica de la L1, els que menys s'hi adapten són els parlants de llengües romàniques altres que el castellà. Els que s'hi adapten més són els alumnes que parlen llengües no romàniques (només el 38,9% parla en castellà a l'interlocutor), encara que és un grup massa reduït per poder treure'n conclusions.³⁷

Així i tot, hem de tenir en compte que aquestes situacions no són gaire freqüents perquè la majoria dels ciutadans de Mallorca no s'adrecen en català als desconeguts ni als que identifiquen com a no catalanòl·lingües; segons l'enquesta de 2003, fins i tot entre els qui saben parlar en català no arriben a la meitat (44,2%) els que, quan s'adrecen a un desconegut, ho solen fer en català (Villaverde 2005:83).

Un 3,1% dels enquestats manifestava que aquesta situació, que algú els parli en català, no es produeix

mai. Tots els alumnes que diuen que no passa mai que algú se'ls adreci en català viuen a la badia de Palma (hi representen el 3,7%).

6.5. Com responen a interpel·lacions en castellà

En canvi, quan la interpel·lació és en castellà, pràcticament tots responen en aquesta mateixa llengua. Únicament tres dones, de característiques d'origen i residència diferents, són les que diuen respondre en català en aquestes situacions.³⁸

Taula 6c. Llengua de resposta a interpel·lacions en castellà		
	Freqüència	Percentatge vàlid
Català	3	1,6
Castellà	182	96,3
Altres	1	0,5
Català i castellà	3	1,6
Total	189	100,0

6.6. Com els contesten quan interpel·len en català

Taula 6d. Llengua usada quan interpel·len a una altra persona			
	Freqüència	Percentatge vàlid	Percentatge acumulat
Sempre en català	28	15,1	15,1
Si són catalanoparlants, en català ³⁹	86	46,2	61,3
Sempre en castellà	34	18,3	79,6
En la meua llengua	1	0,5	81,1
No ho faig mai	37	19,9	100,0
Total	186	100,0	100,0

³⁶ Annex II, taula 5a2

³⁷ Annex II, taula 5a3

³⁸ Tenint en compte que no és gens habitual contestar en català a una interpel·lació en castellà, l'explicació d'aquests casos pot ser o que les tres dones no hagin contestat bé la pregunta o que facin referència a una situació en què detectin, per l'accent, que el seu interlocutor, encara que els parli en castellà, és catalanoparlant.

³⁹ Potser resulta una apreciació massa subtil, per als enquestats, saber si les persones que els responen en català són catalanòfones o no. D'altra banda, sorprèn que els qui diuen que no ho fan mai no arribin al 20%. És molt probable que, a l'hora de respondre, els enquestats tinguessin en compte sobretot el context acadèmic (la classe, el professor, el personal del centre...), que deu ser on comencen a dir alguna cosa en català.

Quan són els enquestats els qui interpel·len en català, n'hi ha molts que declaren rebre resposta en aquesta llengua (61,3%: el 15,1% sempre i el 46,2% si l'interlocutor és catalanoparlant); encara que un 18,3%, diu que sempre li contesten en castellà.

Cal destacar que sols un 19,9% dels enquestats diu que no ho fa mai, de parlar en català.

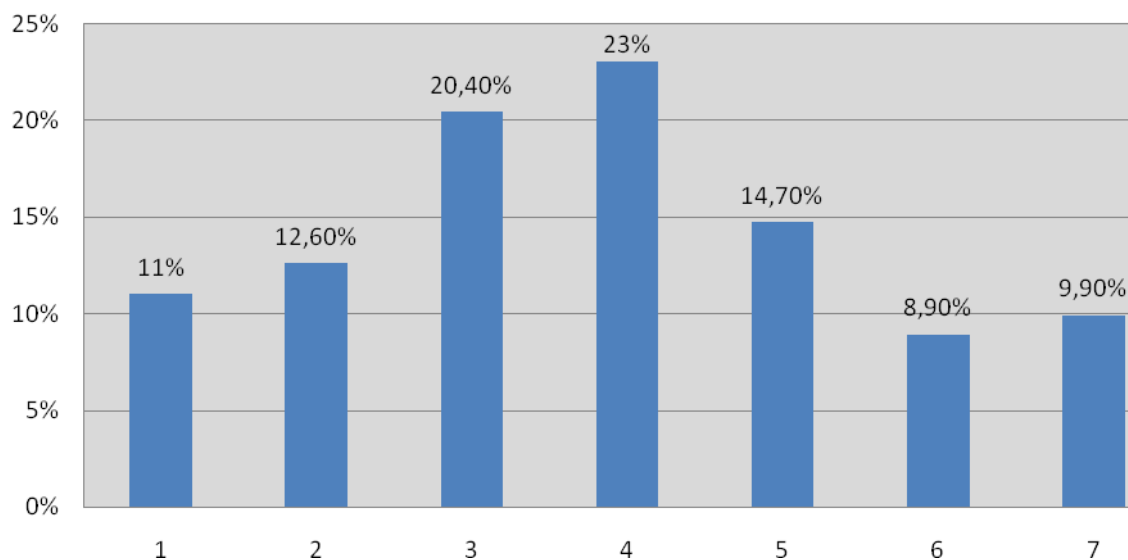
D'altra banda, d'aquests enquestats, els que diuen que no parlen mai en català representen el 22,3% dels

arribats després del 2000 (enfront del 5,6% dels arribats abans de 1983), de manera que el percentatge dels que no utilitzen mai el català és menor entre aquells que fa més temps que viuen a Mallorca.

6.7. Ocasions per parlar en català

En una escala d'1 a 7, el nivell de la mitjana d'ocasions que tenen els enquestats de parlar en català se situa en el 3,8, prop, per tant, de la posició equidistant dels dos extrems (4); així i tot n'hi ha que indiquen que en tenen el màxim d'ocasions (7) i altres que diuen que en tenen el mínim (1).

Gràfic 22. Ocasions per parlar en català

Els que en tenen més oportunitat són els que procedeixen de l'Estat espanyol (4,1), seguits dels de la resta del món (4) i del ciutadans procedents de la UE i d'Hispanoamèrica (3,5 i 3,4). Per tant, segons la procedència, les diferències són mínimes. Si l'observació es fa a partir de l'any d'arribada, les diferències encara es redueixen més, tot i que com més temps duen a les

Balears més oportunitats de parlar el català diuen tenir.

D'altra banda, és sorprenent que els enquestats que viuen a la badia de Palma tenguin una mitjana d'oportunitats de parlar en català major que la dels que no hi viuen, tot i que entre aquells hi ha menys homogeneïtat en les respostes.

Taula 6f. Ocasions per parlar en català						
	Mitjana	Nombre	Desv. típ.	Mediana	Mínim	Màxim
	3,83	191	1,749	4,00	1	7
Segons l'origen						
	Mitjana	Nombre	Desv. típ.	Mediana	Mínim	Màxim
Espanya	4,08	111	1,743	4,00	1	7
Hispanoamèrica	3,41	51	1,746	3,00	1	7
Unió Europea	3,48	23	1,592	4,00	1	7
Resta del món	4,00	6	2,000	4,00	1	6
Segons l'any d'arribada						
	Mitjana	Nombre	Desv. típ.	Mediana	Mínim	Màxim
Abans de 1983	4,33	18	1,879	4,00	1	7
1984-1999	4,02	42	1,703	4,00	1	7
Després del 2000	3,72	116	1,744	4,00	1	7
Segons la zona de residència						
	Mitjana	Nombre	Desv. típ.	Mediana	Mínim	Màxim
Badia de Palma	3,84	161	1,782	4,00	1	7
Resta de Mallorca	3,77	30	1,591	4,00	1	7

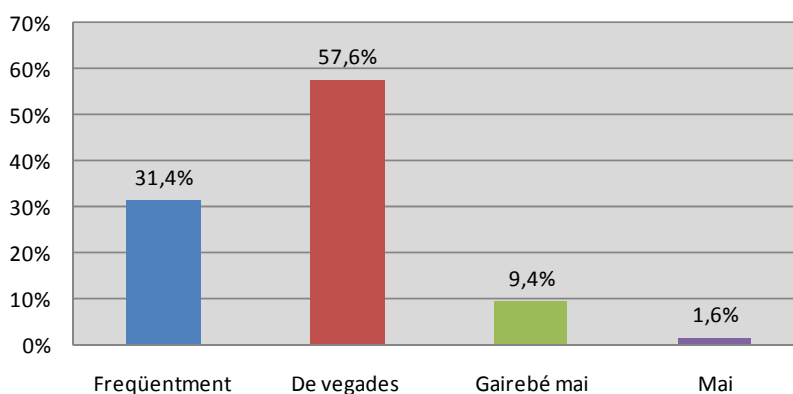
6.6. Exposició a TV i ràdio en català

Entre les persones enquestades, un poc menys d'una

tercera part mira TV o escolta ràdio en català amb freqüència.

Gràfic 23. Exposició a TV o ràdio en català

Veg. Annex II Taula 5d

La majoria (57,6%) se situa entre els qui contesten que ho fan de vegades. Per damunt del valor global (31,4%) dels que s'exposen freqüentment a televisió o ràdio en català, s'hi situen els hispanoamericans (37,3%) i per davall, els procedents de la UE (21,0%).

Només l'11% diu que no ho fa mai o gairebé mai. Una part considerable, per tant, dels alumnes que assisteixen a aquests cursos de català sintonitzen, amb més o menys freqüència, cadenes de TV o ràdio en català i, d'aquesta manera, s'exposen voluntàriament al contacte passiu amb la llengua catalana.

La mitjana d'exposició (1,8) se situa per damunt de 2, l'equidistància entre els dos extrems (freqüentment: 1; mai: 4) i més pròxima als que la miren amb freqüència. El grup d'origen que diu estar-hi menys en contacte són els procedents de la Unió Europea i els qui diuen estar-hi més són els procedents de la resta del món; encara que no hi ha diferències considerables entre un grup i un altre i els que presenten més variació respecte de la mitjana són els que contenen menys casos.

Taula 6g. Exposició a TV o ràdio en català segons l'origen				
<i>Freqüentment</i>	<i>De vegades</i>	<i>Gairebé mai</i>	<i>Mai</i>	
1	2	3	4	
	Resta del món: 1,67 Hispanoamèrica: 1,75 Estat espanyol: 1,79			
		2,07: Unió Europea		

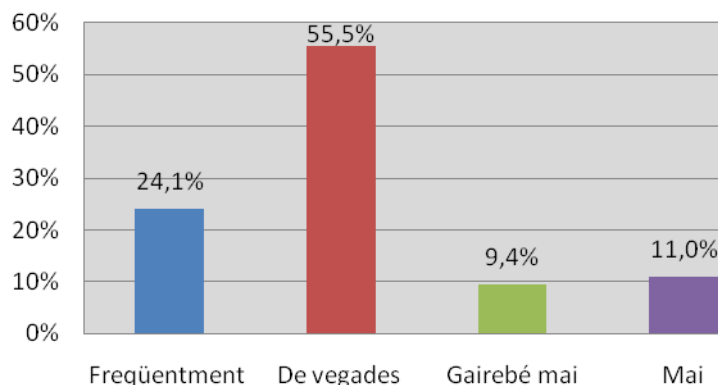
Variables com el lloc o el temps de residència a Mallorca no impliquen diferències considerables (encara que la mitjana d'exposició és lleugerament més alta com més temps hi duen).⁴⁰

6.9. Exposició a lectura en català

Llegir o fullejar llibres, revistes i diaris en català és una activitat més poc freqüent que veure-hi televisió o escoltar-hi ràdio per al conjunt dels enquestats. Només un quarta part ho fan amb freqüència i una cinquena part no ho fa gairebé mai.

Gràfic 24. Lectura en català

Veg. Annex II Taula 5e

⁴⁰ Annex II, taula 5c.

La mitjana se situa en el 2,07 (freqüentment: 1; mai: 4), tres dècimes inferior a la que suposava l'exposició a TV en català (1,79). Freqüentment estan en contacte amb premsa en català, segons lloc de residència, un 36,7% dels residents a la part forana i un 21,7% dels residents a la badia de Palma, però la mitjana anivella aquesta diferència i dona un major contacte amb aquests mitjans entre els residents a aquest indret. Entre els que ho fan freqüentment no hi ha diferències significatives segons any d'arribada o procedència. Però, així com segons el temps que duen a Mallorca tampoc varien les mitjanes, tenint en compte la procedència sí que hi ha diferències considerables: una altra vegada, els que s'exposen més al contacte amb el català en aquesta activitat són els procedents de la resta del món (1,5).⁴¹ El grup amb menor índex de lectura declarada en català és el que procedeix de l'Estat espanyol (2,2), seguit dels hispanoamericans (1,9) i dels ciutadans d'estats membres de la UE (1,8). Veg. Annex II, Taula 5c.

7. ACTUACIONS A FER

Les respostes a aquesta pregunta⁴² eren obertes, per tant és lògic que el ventall sigui molt ampli. Les respostes podien ser en positiu (què cal fer) o en negatiu (què no s'ha de fer). A pesar de la gran varietat en la formulació de les respostes, hem pogut fer-ne alguns agrupaments que ens permeten establir quines són aquelles en què hi ha major coincidència per part dels alumnes.

En primer lloc (44,4%) demanen que hi hagi una oferta superior de cursos (bàsicament pel que fa als horaris, la intensitat i els llocs en què es facin). En relació amb aquest suggeriment també, a certa distància, cal esmentar els qui reclamen que és necessari millorar la metodologia de les classes (24,5%) i els qui demanen més difusió dels cursos (15,9%) i més facilitats d'accés (14,6%).

⁴¹ Com hem vist, però, el seu nombre és massa reduït per poder establir comparacions amb els altres grups (un cas hi representa el 16,7% del grup; mentre que, per exemple, en el grup de l'Estat espanyol el pes de cada cas hi suposa només el 0,9%).

⁴² "6.1: Finalment, esmentau d'una a tres coses que penseu que s'haurien de fer per fomentar el coneixement de la llengua entre els nous vinguts i d'una a tres coses que no s'haurien de fer."

El segon suggeriment més generalitzat (31,1%) és que el nivell que s'exigeix de català no sigui tan alt o, simplement, que no se n'exigeixin, de coneixements de català; i també n'hi ha que proposen una sèrie de mesures i comportaments que, si es duguessin a la pràctica, facilitarien que els immigrants poguessin mantenir-se al marge del contacte amb el català (11,9%), com per exemple que els autòctons canviïn de llengua per parlar amb els al·lòctons. Però, en contraposició, hi ha la petició que es faciliti el contacte amb el català a les persones d'origen immigrant (29,8%) o que s'incrementi la presència de la llengua catalana en l'entorn social (21,9%).

Cap altre suggeriment no s'ha fet per més del 6% dels enquestats.

Tots els assistents als cursos per a estrangers reclamen una major diversitat de l'oferta de cursos, mentre que només ho demanen aproximadament la meitat dels qui assisteixen als altres dos tipus de curs. Segons l'origen, els qui més demanen una major diversitat d'oferta són els hispanoamericans (74,4%, amb més de 20 punts de diferència sobre els altres grups d'origen). En aquest sentit, també destaca que, amb coherència amb l'oferta existent, és molt més alta la proporció d'alumnes que viu fora de la badia de Palma que fan aquest suggeriment (76,2% enfront del 58,9%).

Els dels cursos per a estrangers són els qui menys reclamen comportaments que afavoreixin el contacte amb el català (només el 20,6%, la meitat que els altres dos grups). Segons el lloc d'origen els hispanoamericans són els qui menys suggereixen comportaments favorables al contacte amb el català (només el 14%, a més de 30 punts per davall els altres grups). Com més temps duen vivint a les Illes més demanen aquests comportaments favorables al contacte amb el català. En aquest cas és de destacar que el 42,6% dels que abans havien dit que era difícil poder practicar el català fa aquest suggeriment d'actuació, mentre que només són el 25,5% dels qui havien dit que els havia resultat fàcil. D'altra banda, també els qui més fan aquest mateix suggeriment són els qui diuen que te-

nen més ocasions de parlar en català i els qui miren la TV o escolten la ràdio en català amb més freqüència.

Taula 7a. Actuacions per fomentar el coneixement del català		
	<i>Recompte</i>	<i>Percentatge</i>
<i>Més diversitat d'oferta de cursos</i>	67	44,4
<i>No exigir el coneixement (o un nivell alt) del català</i>	47	31,1
<i>Comportaments que afavoreixin el contacte amb el català</i>	45	29,8
<i>Millorar la metodologia de les classes</i>	37	24,5
<i>Incrementar la presència del català en l'entorn social</i>	33	21,9
<i>Més difusió dels cursos</i>	24	15,9
<i>Més facilitat d'accés als cursos</i>	22	14,6
<i>Comportaments que afavoreixin l'aïllament del català</i>	18	11,9
<i>Difusió de la realitat sociolingüística</i>	9	6,0
<i>Respostes ambigües</i>	8	5,3
<i>Evitar l'ús exclusiu del català a les institucions</i>	6	4,0
<i>Fer necessari el coneixement del català</i>	5	3,3
<i>Afavorir la integració dels fills dels no catalanoparlants a l'escola</i>	4	2,6
<i>No parlar en català amb qui no l'entén</i>	4	2,6
<i>No fer tot l'ensenyament en català</i>	3	2,0
<i>Prioritzar l'ús del català a les institucions</i>	2	1,3
<i>No qüestionar el nom de la llengua</i>	1	0,7

Els qui més demanen una exigència menor de coneixements de català, són els qui assisteixen a l'EOI, de fet els únics que tenen, necessàriament, una prova al final del curs, que els atorga una certificació de coneixements reconeguda (Annex II, Taula 6a1). El grups d'origen que més reclama aquesta reducció de nivell d'exigència és el d'Espanya (44,8%; vg. Annex II, Taula 6a2). Els que tenen el castellà com a L1 també són els que més ho demanen (37,3%, que suposa el 92% de tots els qui ho reclamen; veg. Annex II, Taula 6a4). Els alumnes que arribaren a les Illes entre 1984 i 1999 són els més demanen aquesta reducció (41,2%, a més de 10 punts dels altres dos grups; veg. Annex II, Taula 6a5). D'altra banda els qui menys s'exposen al contacte amb el català a través de la TV i la ràdio són els qui més demanen rebaixar el nivell d'exigència de coneixements d'aquesta llengua (Annex II,

Taula 4a5). Els residents a la badia de Palma són els que més reclamen la rebaixa dels nivells d'exigència (el 37,2%, mentre que entre els que resideixen a la resta de Mallorca només són el 23,8%; veg. Annex II, Taules 6a7). És curiós que com més ocasions diuen que tenen de parlar en català, (i també com més s'exposen a ràdio i televisió en català), més demanen comportaments que afavoreixin el contacte amb el català. (Annex II, Taula 6a8).

8. CONCLUSIONS

8.1. Panorama

En primer lloc, cal considerar que el nombre de persones que segueixen cursos de llengua catalana són molt pocs, tenint en compte els valors absoluts de les persones d'origen al·loglot que viuen a les Balears. Sens dubte, la situació sociolingüística de les Illes Balears i la manca d'estímuls generats per les institucions

públiques i pel conjunt de la societat en són una part considerable de l'explicació.

Així i tot, sembla que, a pesar de l'existència d'ofertes diversificades, no són suficients, donades les característiques dels qui en són potencials destinataris. D'altra banda, sembla que la difusió de l'existència d'aquests cursos no és prou intensa perquè abasti tots els possibles interessats.

També sembla evident que l'organització que ofereix l'activitat formativa condiciona el tipus de sector que hi respondrà. Així hem vist que en els cursos que ofereixen directament, les EOI, el Govern o els ajuntaments, l'assistència de membres del propi estat és molt majoritària i en canvi la d'extracomunitaris és gairebé insignificant, excepte en el cas dels qui procedeixen d'Amèrica del Sud. En canvi, quan l'oferta procedeix d'una organització menys identificada amb les institucions públiques (per exemple una ONG), la resposta d'inscrits extracomunitaris és més elevada.

El principal factor que empeny els alumnes actuals a matricular-se a cursos de català és un general "per sentir-me més integrat", seguit dels avantatges que creuen que suposa en l'àmbit laboral saber català.

Per sexes, el sector de població que millor respon a l'oferta de cursos en català és el femení.⁴³ Les causes, a part d'un possible major interès personal, poden ser diverses i van des de més disponibilitat de temps per dedicar-hi, major voluntat d'integració i de relació amb autòctons, la percepció que per a treballs "femenins" el coneixement de català és un avantatge (cura de persones majors, tasques administratives....) i la importància que donen a poder ajudar els fills en les tasques escolars (veg. l'apartat 5.2).

D'altra banda, el gruix de l'alumnat que segueix els cursos de català estudiats són persones que duen menys de cinc anys residint a les Balears. L'explicació pot ser que, entre els nous, la primera percepció

⁴³ No és un cas aïllat. La major presència de dones també es dona en altres tipus de formació. En els cursos oferts a les escoles d'infantil i primària durant el curs 2002-2003, dels 1.200 assistents, el 80% van ser dones (Full Informatiu de la Direcció General de Política Lingüística, 8; març del 2003).

és que el coneixement del català els farà més falta del que en la pràctica realment succeeix.⁴⁴ I, consegüentment, que entre els qui fa més temps que hi resideixen, ja hi ha la seguretat que, segons l'entorn en què es mouen, aquests coneixements no fan falta o que són suficients uns coneixements bàsics, que no van més enllà de la comprensió, que l'adquisició d'un nivell més elevat no els suposa gaire avantatges socials ni laborals o que, fins i tot, es troben amb moltes dificultats a l'hora de posar en pràctica els seus coneixements. A més de la tendència dels immigrants a crear xarxes socials d'interrelació pròpies, cal tenir en compte (com denunciaven amb freqüència els no catalanoparlants que n'han après, o que assisteixen a cursos de català) que els és molt difícil poder parlar en català perquè els catalanoparlants els canvien de llengua, si els perceben com a al·lòctons o com a no catalanolingües.⁴⁵ Potser el llinar perquè el coneixement del català sigui realment avantatjós és molt alt (pràcticament a nivell de nadiu: per aconseguir feines – perquè en els únics llocs on es demana és a l'Administració Pública, a mitjans de comunicació i a l'ensenyament– i, sobretot, perquè els altres els considerin parlants de català i l'usin amb ells).

Les tres quartes parts dels qui assisteixen a aquests cursos són poliglotes; la gran majoria saben dues o més llengües, fins i tot n'hi ha que en saben més de cinc; per tant, l'adquisició d'una nova llengua, tot i ser adults, i contràriament a la representació dels immigrants que se sol fer la societat d'acollida, no els ha de suposar un esforç extraordinari. D'altra banda, cal destacar que, com hem vist, els alumnes d'aquests cursos ja saben castellà; per tant, l'aprenentatge del català, els qui no tenien el castellà com a L1, se l'han

⁴⁴ En aquest sentit, cal destacar que segons les dades del TEM el 66,6% del immigrants entrevistats no sabien fins després d'haver arribat que a les Balears es parlava el català (alguns no se'n donaven fins que escolaritzaven els fills). Aquest valor es manté, més o menys estable, entre tots els grups, tant si són els que arribaren abans de 1982, com els qui ho feren entre 1983 i 1999 o després del 2000. Fins i tot entre els immigrants espanyols aquest valor se situa en el 41,7% (en el 64,6% entre els hispanoamericans; el 66,1% dels procedents de la UE; i el 85,9% dels qui procedeixen de la resta del món), Veg. també Lluc, 840 (juliol-agost 2004).

⁴⁵ A part de la confirmació que se pot extreure de les dades d'aquest estudi, també en podem trobar ratificacions en diverses fonts; per exemple, els testimonis que apareixen al ja esmentat dossier "Immigració i integració lingüística" de la revista Lluc, 840 (juliol-agost 2004) i els que participen en el vídeo Gent d'aquí (Govern de les Illes Balears, 2001).

plantejat com a segona opció. Les condicions sociolingüístiques en què es troben difícilment permeten unes prioritats diferents.

8.2. Recomanacions

A partir del que diuen els mateixos enquestats i les limitacions que manifesten altres testimonis, sembla que és necessari ampliar i diversificar l'oferta de cursos (franges horàries, característiques dels mòduls – quant a durada, destinataris i objectius– reconeixement d'assistències o d'assoliment de graus inferiors al que s'exigeix per al nivell A).

Així mateix, sembla que per incidir en els grups d'arribada més recent lligats a la demanda d'ocupació laboral, és necessari coordinar la gestió de cursos i altres activitats de formació lingüística, amb les organitzacions que poden percebre com a més pròximes (sindicats, organitzacions pròpies, ONG...) i delegar-hi les funcions de control.

D'altra banda, també sembla evident la necessitat de donar major difusió de l'oferta de cursos. Una de les vies que, vist el que diuen els enquestats, poden tenir més efectivitat és la que poden oferir les persones que ja han passat pels cursos, la difusió personalitzada i la utilització de punts d'informació als llocs de confluència dels immigrants (locutors, consolats, sindicats, centres escolars, mitjans de comunicació específics, etc.).

Actualment, i tenint en compte les deficiències que la societat presenta en aquest camp, és convenient complementar l'oferta de cursos amb l'organització

d'activitats que permetin als aprenents posar en pràctica els seus coneixements lingüístics, incorporar-se a xarxes socials en què sigui elevat l'ús del català, i percebre el profit que en poden treure des del punt de vista cultural i d'interacció social. Les actuacions per fomentar la interacció entre autòctons i al·lòctons mitjançant activitats com "Voluntaris per la llengua", és un bon exemple en aquest sentit (www6.gencat.net/llengcat/voluntaris).

Mentrestant, cal acompanyar aquestes actuacions amb campanyes publicitàries per fer conscienciar els catalanolingües de la importància que té la seva actitud en la integració dels nouvinguts i en la cohesió social. Promoure la difusió d'actituds que afavoreixen comportaments integradors i no separadors. Simultàniament, cal fer arribar als immigrants informació sobre els avantatges que suposa, a la llarga, el coneixement del català.

D'altra banda, en l'interès dels immigrants a aprendre i utilitzar el català, és essencial la coherència de les institucions públiques, quant als missatges que difon i a les actuacions amb relació a la funció emblemàtica i cohesionadora de la llengua i a la integració lingüística dels nouvinguts; és a dir, una actitud positiva de les institucions afavoreix aquest interès i una actitud negativa (o contradictòria) el dificulta.

Així mateix, davant la constant manipulació que se'n sol fer, i per evitar l'arrelament d'actituds contràries entre els destinataris, és necessari difondre els objectius que es persegueix mitjançant la integració lingüística dels immigrants i aclarir-ne la gradació i l'accessibilitat, segons els perfils d'origen i les funcions que aspiren a assumir en la societat d'acollida.